

Managementletter

Gemeente Rijswijk

Boekjaar 2023

Aan het College van Burgemeester en
Wethouders van de gemeente Rijswijk
Generaal Spoorlaan
2283 GM Rijswijk

ONDERWERP:
Managementletter 2023

Datum:
1 december 2023

Geacht college,

Als onderdeel van de controle van de jaarrekening 2023 van gemeente Rijswijk hebben wij de administratieve organisatie en de daarin opgenomen maatregelen van interne beheersing beoordeeld, teneinde onze controlewerkzaamheden in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de controlestandaarden, te kunnen bepalen.

De opzet, het bestaan en in sommige gevallen de werking van de interne beheersingsmaatregelen van de belangrijkste bedrijfsprocessen, inclusief de geautomatiseerde gegevensverwerking, in uw gemeente zijn beoordeeld en getoetst, zodat we een terugkoppeling kunnen geven over de betrouwbaarheid van de interne informatievoorziening en de jaarrekening.

De bevindingen komen voort uit onze werkzaamheden in het kader van de jaarrekeningcontrole en zijn opgenomen voor zover wij het van belang achten om deze met u te communiceren. Deze brief bevat daardoor niet alle onvolkomenheden in de interne beheersing, die bij een eventueel uitgebreid en hierop specifiek gericht onderzoek naar voren zouden kunnen komen. Zoals u zult begrijpen, is de managementletter van nature positief kritisch. Wij rapporteren over de eventuele leemtes of mogelijkheden ter verbetering van de financiële en administratieve processen, de administratieve organisatie daarvan en de daarin opgenomen maatregelen van interne beheersing.

Op uw verzoek geven wij in deze managementletter aan op welke wijze verbeteringen van de administratieve organisatie en de daarin opgenomen maatregelen van interne beheersing kunnen worden gerealiseerd. De aanbevelingen en oplossingsrichtingen zoals beschreven in deze managementletter bieden u handvatten voor deze uitwerking. Deze managementletter is door ons opgesteld voor uw informatie en mag niet zonder onze uitdrukkelijke toestemming geheel of gedeeltelijk aan derden ter beschikking worden gesteld.

Wij danken u en uw medewerkers voor de samenwerking en zijn graag bereid tot het verstrekken van nadere toelichting.

Hoogachtend,
Baker Tilly (Netherlands) N.V.

Ondertekening alleen in definitieve versie

drs. Stefan Turenhout RA

Inhoudsopgave

CONTACT

S. Turenhout RA

Verantwoordelijk accountant
+ 31 6 52 75 98 79
s.turenhout@bakertilly.nl

Y. van Kesteren RA

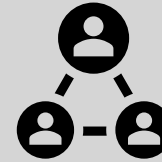
Manager Audit
+ 31 6 527 655 22
y.vankesteren@bakertilly.nl

KANTOORGEGEVENS

Baker Tilly Den Haag
Churchillplein 5D
2517 JW Den Haag

Bestuurlijke
samenvatting

Interne beheersing

Vorbereiding
controle

Actualiteiten

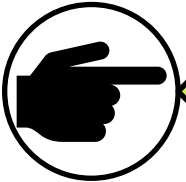
Bijlagen

1. Bestuurlijke samenvatting

1. Bestuurlijke samenvatting

Deze managementletter bevat onze bevindingen die zijn gebaseerd op onze werkzaamheden in het kader van de jaarrekeningcontrole voor het jaar eindigend op 31 december 2023. Gedurende de interimcontrole zijn de opzet en het bestaan van de interne beheersingsmaatregelen door Baker Tilly beoordeeld.

Uw interne beheersing is nog voor verbetering vatbaar. We hebben **geen** significante tekortkomingen in uw interne beheersing (AO/IB) geconstateerd. Wel hebben we in deze managementletter u een aantal aanbevelingen meegegeven. Wij signaleren nu dat bepaalde controles tussen 'wal en schip' vallen waardoor er een risico ontstaat op een onvolledige en onnauwkeurige verantwoording. De belangrijkste oorzaken zijn terug te brengen naar de samenwerking tussen afdelingen, kennis van interne beheersing, eigenaarschap en vastlegging van processen. Dit is gelijk aan voorgaand jaar, wij merken dat er voor verschillende aanbevelingen verbeteringen zijn doorgevoerd, maar ook een deel nog niet volledig is verholpen.

IT omgeving: Wij hebben de IT-audit uitgevoerd op de applicaties: Key2Financiën, Suites voor het sociaal domein en Zorgned. Uit deze IT-audit blijkt dat de applicaties over het algemeen toereikend zijn ingericht. Er zijn enkele aanbevelingen geformuleerd met betrekking tot de zichtbare controle op maatregelen in de IT-omgeving. Ons overall oordeel is dat de applicaties toereikend zijn ingericht voor ons om gedurende de controlewerkzaamheden op het lijstwerk te kunnen steunen.

Onze samenwerking. De samenwerking met de gemeente Rijswijk verloopt op een effectieve wijze. Eveneens wordt de samenwerking vanuit het controleteam als prettig ervaren.

1. Bestuurlijke samenvatting

Vanaf 2023 dient het College van Burgemeester en Wethouders zelfstandig verantwoording af te leggen over de rechtmatigheid. De gemeente heeft in het boekjaar verschillende stappen ondernomen om bij de jaarrekening tot een onderbouwde rechtmatigheidsverantwoording te komen. De dossiervorming kan nog verder worden verbeterd door een duidelijke relatie te leggen tussen het normenkader en de werkzaamheden die voor de verschillende processen worden uitgevoerd inzichtelijk te maken.

Vooruitblik richting jaarrekeningcontrole 2023. We hebben met uw gemeente goede afspraken over de planning van de jaarrekeningcontrole gemaakt. Op voorhand identificeren we een aantal aandachtsgebieden met verhoogde aandacht in onze controle. Hiervoor hebben wij reeds tijdens de interimcontrole afspraken gemaakt om de beheersing rondom deze processen in kaart te brengen en met de gemeente in overleg te gaan over verbeterlagen die hierin gemaakt moeten worden in het kader van de jaarrekeningcontrole. Dit betreffen de processen: facilitaire projecten, subsidiebatens en voorzieningen. Onze bevindingen met betrekking tot deze processen zijn opgenomen in deze management letter.

Tot slot hebben we vanuit het oogpunt van onze **natuurlijke adviesfunctie** in deze managementletter een bijlage opgenomen met actuele ontwikkelingen.

2. Interne beheersing

2. Interne beheersing

2.1 Inleiding

Inleiding

In dit hoofdstuk behandelen wij onze bevindingen ten aanzien van de interne beheersing.

Achtereenvolgens worden de volgende onderwerpen besproken:

- *2.2 Voorbereiding rechtmatigheidsverantwoording:*
In dit onderdeel behandelen wij de belangrijkste bevindingen ten aanzien van de voorbereidingen op de rechtmatigheidsverantwoording.
- *2.3 Three lines model:*
De controleomgeving vormt de basis voor de interne beheersing. In dit onderdeel rapporteren wij onze waarnemingen ten aanzien van de eerste, tweede en derdelijnscontroles die binnen de gemeente zijn ingericht.
- *2.4 Detailbevindingen interne beheersing:*
In dit onderdeel worden de detailbevindingen ten aanzien van de interne processen uitgewerkt.
- *2.5/2.6. Frauderisicoanalyse en beheersing frauderisico's:*
In dit onderdeel beschrijven wij de belangrijkste frauderisico's, de bijbehorende beheersingsmaatregelen en onze inschatting van het restrisico, rekening houdend met de getroffen maatregelen.
- *2.7 IT-omgeving (VOLGT):*
In dit onderdeel geven wij een visuele weergave van de IT-omgeving. Daarnaast geven wij aan welke applicaties in scope zijn, in hoeverre hierop kan worden gesteund en wat de gevolgen zijn als onvoldoende op de applicatie kan worden gesteund.

2. Interne beheersing

2.1 Inleiding

Doel en reikwijdte

Het doel van onze jaarrekeningcontrole is het vormen van een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening (waaronder inbegrepen de rechtmatigheidsverantwoording) als geheel, zoals bedoeld in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado). Vanuit de jaarrekeningcontrole beoordelen wij de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne beheersing voor zover relevant voor onze oordeelsvorming en geven wij geen zelfstandig oordeel over de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne beheersing. De controle van de jaarrekening omvat het uitvoeren van controlewerkzaamheden, waaronder risicoanalyse, cijferanalyses, beoordeling van de administratieve procedures en het daarmee samenhangende systeem van interne beheersingsmaatregelen en gegevensgerichte controlewerkzaamheden. De samenstelling en omvang van die werkzaamheden zijn noodzakelijk voor het verkrijgen van voldoende controle-informatie ter onderbouwing van ons oordeel.

Risicoanalyse

Onze risicoanalyse richt zich op een betrouwbare totstandkoming van de jaarrekening. Dit betekent dat wij niet alle risico's die voor u als gemeente relevant zijn in onze controle meenemen. De risicoanalyse is een continue proces en stellen wij gedurende de controle indien nodig bij. De belangrijkste bij uw gemeente onderkende risico's / kernpunten in de controle zijn:

- Waardering van de grondexploitatie Rijswijk Buiten is te hoog;
- Rechtmatigheidsverantwoording is niet volledig, niet alle relevante onrechtmatigheden zijn gesignaleerd en/of toereikend toegelicht
- Inkoopfacturen zijn betaald zonder dat de gefactureerde prestatie is geleverd;
- Risico dat het management van de gemeente de procesafspraken doorbreekt, hetgeen een standaard risico is vanuit onze beroepsregels. Dit risico ziet bij uw gemeente met name toe op de schattingsposten in de grondexploitatie en voorzieningen.

In ons verslag van bevindingen rapporteren wij naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole over bovenstaande punten. In 2023 is het risico inzake de rechtmatigheid van aanbestedingen verwijderd, aangezien de verantwoording over de rechtmatigheid is verschoven van de accountant naar het college. Om deze reden is tegelijkertijd een risico toegevoegd, aangezien het onze verantwoordelijkheid is om de betrouwbaarheid van de rechtmatigheidsverantwoording toetsen.

2. Bevindingen en aandachtspunten

2.2 Voorbereiding rechtmatigheidsverantwoording

Is gemeente Rijswijk klaar voor de rechtmatigheidsverantwoording?

Per 1 januari 2023 moet gemeente Rijswijk zelf een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening opnemen. Voorheen vormde de accountant een oordeel en bracht hierover verslag uit. Met ingang van boekjaar 2023 is het een verplichting voor het college van burgemeester & wethouders. De van toepassing zijnde wet- en regelgeving (Besluit begroting en verantwoording en Besluit Accountantscontrole Decentrale overheden) is op dit moment in revisie/in consultatie. De verwachting is dat de deze formalisatie de komende tijd gaat plaatsvinden.

De rechtmatigheidsverantwoording zien primair toe op de volgende aspecten:

- Begrotingscriterium
 - Begrotingsrechtmatigheid
 - Kredietrechtmatigheid
- Voorwaardencriterium
 - Aanbestedingsrechtmatigheid
 - Overige aspecten (treasury, subsidies, uitkeringen)
- M&O (Misbruik & Oneigenlijk) – gebruik criterium
 - Vaststellen dat college M&O-beleid heeft nageleefd

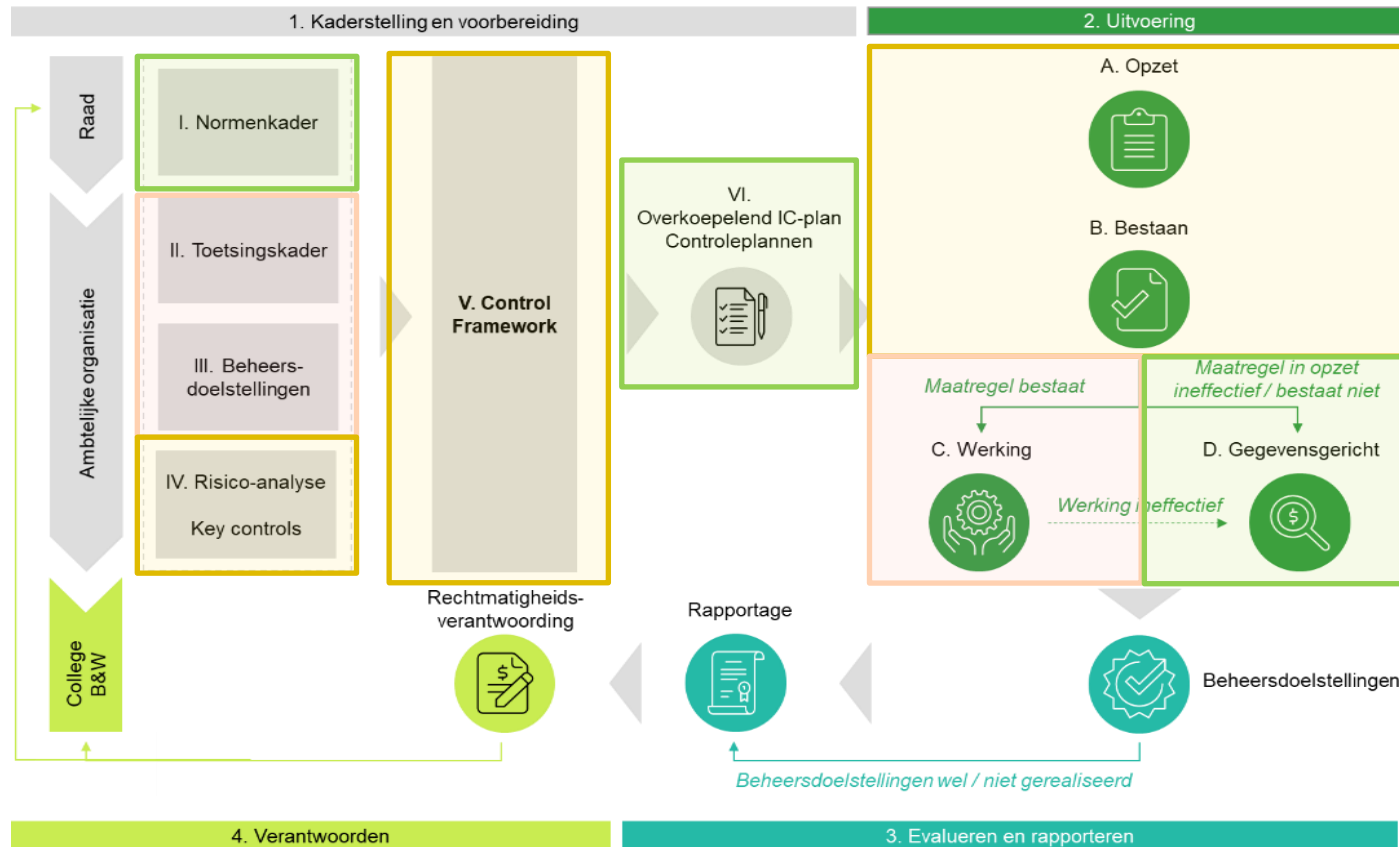
Op deze drie dossiers dient het college in het jaarrekeningdossier rekening te houden dat op deze aspecten er een toereikend onderbouwd oordeel beschikbaar dient te zijn inclusief het onderliggende interne controledossier. Dit dossier dient door de gemeente dusdanig aan ons als accountant gerapporteerd te worden, zodat wij dit als onafhankelijke derde zelfstandig moeten kunnen reviewen en beoordelen. De eisen die aan deze dossiers gesteld worden zijn dus hoger dan in voorgaande jaren.

Op de volgende pagina hebben wij een schematische weergave opgenomen van de voortgang van de gemeente Rijswijk in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording.

2. Bevindingen en aandachtspunten

2.2 Voorbereiding rechtmatigheidsverantwoording

In onderstaand overzicht zijn de stappen opgenomen die de gemeente ons inziens zou moeten doorlopen om te komen tot een goed onderbouwde rechtmatigheidsverantwoording waarop wij als accountant in belangrijke mate kunnen steunen. De rode vlakken betreffen onderdelen die ons inziens nog onvoldoende zijn ingericht. Voor de gele vlakken geldt dat de gemeente hier nog stappen in moet zetten om te komen tot een toereikende onderbouwing op het moment dat wij starten met de eindejaarscontrole. Hieronder hebben wij per stap toegelicht wat de status is van dit deelproces en geven wij een oordeel over de kwaliteit van de tot nu toe uitgevoerde onderdelen. Op de volgende pagina gaan wij nader in op onze bevindingen.

- I. **Normenkader:** Aanwezig en toereikend.
- II. **Toetsingskader:** Niet overkoepelend in beeld gebracht.
- III. **Beheersdoelstellingen:** Niet overkoepelend in beeld gebracht.
- IV. **Risico-analyse en key-controls:** Niet overkoepelend in beeld gebracht. Frauderisicoanalyse wel aanwezig.
- V. **Control Framework:** Hieronder verstaan wij de inrichting van de controles van individuele processen. Dit is op dit moment vervat in de controleplannen per proces. De kwaliteit van de controleplannen is wisselend in kwaliteit en nog niet voor alle processen aanwezig.
- VI. **Overkoepelend IC-plan en controleplannen:** Overkoepelend IC-plan is aanwezig en bevat de relevante processen en planning. Wij adviseren nog wel een herbeoordeling van risico-inschatting per proces.

- A. **Opzet:** De procesbeschrijvingen zijn niet voor alle processen aanwezig. Daarnaast verschillen de wel aanwezige procesbeschrijvingen in kwaliteit en diepgang.
- B. **Bestaan:** Voor een aantal processen zijn de lijncontroles aangeleverd. Voor verschillende processen volgen de lijncontroles nog. Dit is nader toegelicht op pagina 12.
- C. **Werking:** De processen binnen de gemeente zijn over het algemeen niet toereikend ingericht om als accountant op te steunen, waardoor een systeemgerichte controle op interne beheersmaatregelen niet mogelijk is.
- D. **Gegevensgericht:** De gegevensgerichte werkzaamheden zijn in lijn met de planning uitgevoerd. Wel voorzien wij nog een uitdaging om alle controlewerkzaamheden af te ronden voordat wij starten met de eindejaarscontrole.

2. Interne beheersing

2.2 Voorbereiding rechtmatigheidsverantwoording

Raamwerk (Framework) nog niet ingericht

De gemeenteraad keurt jaarlijks het normenkader goed. Het is de verantwoordelijkheid van het college om vervolgens op basis van de inrichting van interne controles vast te stellen dat het normenkader door de organisatie wordt nageleefd in alle van belang zijnde aspecten. Op dit moment is het binnen de gemeente Rijswijk niet mogelijk om de rode draad te volgen vanuit het normenkader naar het toetsingskader, de beheersdoelstellingen en de risicoanalyses. Deze tussenstappen om te komen van het normenkader naar een controleplan en een werkprogramma zijn niet overkoepelend in beeld en kunnen alleen op het niveau van een individueel controleplan worden beoordeeld. Wij adviseren u een toetsingskader en een overkoepelend raamwerk met beheersdoelstellingen en risico's op te stellen, in lijn met hoe dit voor de frauderisico's in beeld is gebracht.

VIC-plan ingericht

De gemeente heeft een overkoepelend VIC-plan opgesteld waarin de relevante processen die door de VIC worden gecontroleerd zijn opgenomen. De risicoclassificatie van de verschillende processen is ons inziens niet volledig in lijn met hoe wij de risico's in deze processen classificeren. Wij adviseren u op basis van de kans en impact van mogelijke rechtmatigheidsfouten de classificatie van de risico's in het VIC-plan te evalueren.

Kwaliteit van controleplannen wisselend

Op basis van het VIC-plan heeft de VIC in samenwerking met de verschillende afdelingen controleplannen per proces opgesteld. Nog niet voor alle processen is een controleplan beschikbaar. Wij adviseren u om de controleplannen voor alle in het VIC-plan opgenomen processen op te stellen. Wij hebben de beschikbare controleplannen gecontroleerd in het kader van onze interimcontrole. Hierbij valt op dat de kwaliteit van de controleplannen inhoudelijk verschilt. Wij adviseren om vanuit de VIC de regie te houden op de inhoudelijke kwaliteit van de interne controleplannen.

Procesbeschrijvingen niet beschikbaar

Tot slot is het van belang dat de gemeente beschikt over procesbeschrijvingen, waaruit blijkt hoe interne controles er precies uitzien. Om dit scherp in beeld te brengen is het belangrijk procesbeschrijvingen op te stellen en waar deze reeds voorhanden zijn, deze te verfijnen voor de "key-controls". Deze "key-controls" worden vaak uitgevoerd door functionarissen met een controlerende of beschikkende functie. Belangrijk hierbij is om de "key-controls" zo scherp mogelijk te beschrijven aan de hand van de 6W's (wie, wat, waarom, wanneer, met welke informatie en wat wordt vastgelegd) zodat iedere betrokken functionaris weet wat er van hem of haar verwacht wordt. Daarnaast adviseren wij u blijvend aandacht te besteden aan het up-to-date houden van deze procesbeschrijvingen.

Verbetering zichtbaar in gecontroleerde processen

Wij constateren dat de gemeente voor de processen inkoop en betalingen en de processen binnen het sociaal domein voortgang heeft geboekt ten opzichte van voorgaand boekjaar, waardoor meer dossiers voor ons beschikbaar waren om tijdens de interimcontrole te controleren. Voor wat betreft de verdere verbetering van de verschillende dossiers ten behoeve van de jaarrekeningcontrole zien wij echter nog wel de nodige aandachtspunten, waarvan de belangrijkste hierboven zijn vermeld.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.3 Three lines model

Wij rapporteren via het three lines model. Dat willen zeggen dat wij binnen de processen nagaan op welk niveau in de organisatie de interne beheersmaatregelen worden ondervangen. De volgende niveaus worden hierbij onderkend:

- 1^e lijn: in het primaire proces, onder verantwoordelijkheid van de proceseigenaar.
- 2^e lijn: in de ondersteunende processen zoals financiën en control, waar checks and balances ingericht zijn om fouten te signaleren.
- 3^e lijn: in uw verbijzonderde interne controle achteraf.

Indien de beheersmaatregelen in de 1^e en/of 2^e lijn adequaat zijn ingericht dan is de organisatie optimaal in control en is een voornamelijk systeemgerichte controleaanpak mogelijk. Indien dit niet het geval is kan dit gecompenseerd worden door de gegevensgerichte werkzaamheden van de VIC. In het kader van de rechtmatigheidsverantwoording dient in ieder geval de 3^e lijn (VIC) toereikend te zijn. Onderstaand overzicht geeft zodoende een beeld over de mate van beheersing en controle van uw gemeente.

Nr.	Proces	1 ^e lijn	2 ^e lijn	3 ^e lijn	Opmerking / toelichting
1	Inkopen en betalingen	●	●	n.v.t	De beheersing rondom vastlegging prestatielevering is nog onvoldoende om hierop te kunnen steunen. Wij signaleren dat de 'kennis' van prestatieleveringen nog beperkt binnen uw organisatie aanwezig is. Wij vragen hiervoor u aandacht. Met de uitvoering van een interne controle is gestart.
2	Aanbestedingen	●	●	n.v.t	De verplichtingenadministratie is in de loop van 2022 ingericht. Hiermee moet vanaf 2023 de controle op inkopen en aanbestedingen kunnen worden vereenvoudigd. De spendanalyse die door de organisatie wordt opgezet is in basis toereikend, de follow-up van bevindingen is hierin een aandachtspunt.
3	Lonen en salarissen	●	●	n.v.t	
4	Subsidieverstrekingen	●	●	n.v.t	In 2022 is Key2Subsidies in gebruik genomen, waardoor het subsidieproces eenduidiger wordt vastgelegd in de subsidieadministratie. Een expliciete controle van het subsidiedossier aan de ASV is geen onderdeel van de ingerichte waarborgen in het systeem.
5	Grondexploitaties	●	●	n.v.t	Gezien de beperkte omvang van de projectorganisatie is functiescheiding niet altijd mogelijk binnen de 1 ^e of 2 ^e lijn. Wij signaleren wel een gedegen 2 ^e lijn controle op de grondverkoop, echter ontbreekt een 'onafhankelijke' interne toetsing op de juiste uitgangspunten in de waardering.
6	Belastingen	●	●	n.v.t	Wij constateren dat een gedegen 'controlesysteem' met afstemming van verantwoordelijkheden tussen de diverse afdelingen ontbreekt, waardoor ons inziens essentiële interne beheersingsmaatregelen niet aanwezig zijn. Concreet ontbreekt op onderdelen in dit proces het vier ogen principe.
7	Participatiewet	●	●	n.v.t	
8	Jeugdwet ZIN	●	●	n.v.t	Wij constateren dat de tweedelijnscontrole in het boekjaar 2023 weer zijn uitgevoerd in overeenstemming met de afspraken die hierover gemaakt zijn. De tweede lijn zoals deze binnen de gemeente Rijswijk wordt uitgevoerd is echter primair gericht op kwaliteit en niet specifiek op interne beheersing. Om ook een oordeel over de rechtmatigheid bij de jaarrekening te kunnen geven zijn daarnaast dossiercontroles uitgevoerd.
9	Wmo ZIN	●	●	n.v.t	
10	Omgevingsvergunningen	●	●	n.v.t	Wij constateren dat een controle op de nauwkeurigheid van bouwkosten nog niet is uitgevoerd. In overleg met de teamleider van de afdeling worden 10 dossiers, waar de gemeente het hoogste risico loopt dat de bouwsommen onterecht te laag zijn opgegeven, begin 2023 gecontroleerd.

Uit bovenstaande beeld komt naar voren dat wij nog niet optimaal op de processen kunnen steunen maar in samenwerking met de VIC grotendeels een gegevensgerichte aanpak hanteren. Wij bespreken uiteraard graag met u de mate van beheersing en uw gewenste ambitieniveau.

Legenda status:

● = geen bevindingen met kans op materiële fouten, enkel aanbeveling ter verdere optimalisatie
 ● = één of enkele bevindingen met geringe impact resteren

● = meerdere bevindingen en aanbevelingen met mogelijk grote impact
 ● = geen bevindingen geconstateerd. De VIC moet nog worden uitgevoerd.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.3 Three lines model

Wij rapporteren via het three lines model. Dat willen zeggen dat wij binnen de processen nagaan op welk niveau in de organisatie de interne beheersmaatregelen worden ondervangen.

De volgende niveaus worden hierbij onderkend:

- 1^e lijn: in het primaire proces, onder verantwoordelijkheid van de proceseigenaar.
- 2^e lijn: in de ondersteunende processen zoals financiën en control, waar checks and balances ingericht zijn om fouten te signaleren.
- 3^e lijn: in uw verbijzonderde interne controle achteraf.

Indien de beheersmaatregelen in de 1^e en/of 2^e lijn adequaat zijn ingericht dan is de organisatie optimaal in control en is een voornamelijk systeemgerichte controleaanpak mogelijk. Indien dit niet het geval is kan dit gecompenseerd worden door de gegevensgerichte werkzaamheden van de VIC. In het kader van de rechtmatigheidsverantwoording dient in ieder geval de 3^e lijn (VIC) toereikend te zijn.

Onderstaand overzicht geeft zodoende een beeld over de mate van beheersing en controle van uw gemeente.

Nr.	Proces	1 ^e lijn	2 ^e lijn	3 ^e lijn	Opmerking / toelichting
11	Huren en pachten	●	●	n.v.t	Wij constateren dat de functiescheiding in dit proces niet duidelijk is ingericht, waardoor de financiële administratie zelf een deel van de uitvoering van dit proces heeft opgepakt. Wij adviseren de verantwoordelijkheden en bevoegdheden in dit proces te beoordelen en toe te wijzen.
12	Facilitaire projecten	●	●	n.v.t	Naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole 2022 hebben wij specifieke aandacht besteed aan de procesinrichting rondom facilitaire projecten. In 2023 zijn spelregels opgesteld ten aanzien van het aangaan van nieuwe anterieure overeenkomsten, de toerekening van kosten en de berekening van de bijdragen. Wij constateren dat de toerekening van de kosten en de toerekening van toekomstige kosten nog niet volledig in beeld is. Ook is er nog geen procesbeschrijving beschikbaar waarin de verantwoordelijkheden van de verschillende functionarissen in het proces zijn vastgelegd.
13	Voorzieningen	●	●	n.v.t	Wij constateren dat de monitoring op de uitputting van de onderhoudsvoorzieningen nog niet toereikend is gewaarborgd in de interne beheersing van de gemeente. Hierdoor bestaat het risico dat niet tijdig worden bijgestuurd, doordat niet zichtbaar is dat de werkelijke onderhoudskosten mogelijk hoger zijn dan begroot is op basis van de beheerplannen.
14	Subsidiebatens	●	●	n.v.t	Naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole 2022 hebben wij specifieke aandacht besteed aan de procesinrichting rondom de subsidiebatens. In 2023 heeft de gemeente verschillende stappen ondernomen om ervoor te zorgen dat inzicht in de verschillende subsidielasten (en de daarmee samenhangende baten) wordt verbeterd. Wij constateren dat de verbeterstappen die zijn genomen nog niet geformaliseerd zijn in een procesbeschrijving en procesinrichting, waardoor nog geen duidelijke taakverdeling is vastgelegd. Daarnaast moet de tweedelijnscontrole nog voor het eerst worden uitgevoerd bij het opstellen van de jaarrekening 2023.

Uit bovenstaande beeld komt naar voren dat wij nog niet optimaal op de processen kunnen steunen maar in samenwerking met de VIC grotendeels een gegevensgerichte aanpak hanteren. Wij bespreken uiteraard graag met u de mate van beheersing en uw gewenste ambitieniveau.

Legenda status:

- = geen bevindingen met kans op materiële fouten, enkel aanbeveling ter verdere optimalisatie
- = één of enkele bevindingen met geringe impact resteren

- = meerdere bevindingen en aanbevelingen met mogelijk grote impact
- = geen bevindingen geconstateerd. De VIC moet nog worden uitgevoerd.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.4 Overzicht bevindingen (nieuwe bevindingen)

Deze managementletter bevat onze bevindingen die zijn gebaseerd op de onze werkzaamheden in het kader van de jaar-rekeningcontrole voor het jaar eindigend op 31 december 2023. Deze werkzaamheden zijn dan ook niet gericht op het geven van een oordeel over de interne beheersing van uw organisatie als geheel.

Voorgaand jaren hebben wij tijdens onze besprekingen met u diverse aanbevelingen benoemd ter verdere optimalisering van de bestaande administratieve organisatie en interne beheersing. In deze management letter geven wij u een schriftelijke update van onze bevindingen.

In het overzicht hiernaast zijn de bevindingen in omschrijving opgenomen. Een totaaloverzicht van de detailbevindingen is opgenomen in bijlage 1.

De kleur van de het symbool geeft de status van de constatering aan.

- = opgelost
- = in opzet opgelost, werking nog niet getoetst
- = actie ondernomen, maar nog niet afgerond
- = geen actie ondernomen
- = Nieuwe bevinding

	Aanbevelingen
Aantal nieuwe aanbevelingen	5
Aantal aanbevelingen uit voorgaande jaren	16
Waarvan opgelost/afgewerkt in 2023	3
Resterende aanbevelingen uit voorgaande jaren	13
Waarvan in opzet opgelost, werking nog niet getoetst	4
Waarvan reeds acties zijn ondernomen, maar nog niet zijn afgerond	6
Waarvan nog geen acties zijn ondernomen	3
Aantal openstaande aanbevelingen	18

Nieuwe bevindingen 2023					
#	Proces	Bevinding	Status	Prioriteit 2023	Prioriteit 2022
1	Facilitair grondbeleid	Onvolledig inzicht in activiteiten en bijbehorende bestedingen die ten behoeve van de facilitaire projecten worden uitgevoerd.	●	Hoog	n.v.t.
2	Facilitair grondbeleid	Geen inzicht in te verwachten resultaten op projecten door onvoldoende inzicht in toekomstige kosten.	●	Hoog	n.v.t.
3	Subsidiebatens	Geen geformaliseerd proces ingericht op de volledige en nauwkeurige verantwoording van subsidiebatens	●	Hoog	n.v.t.
4	Voorziening Riolering	Geen geformaliseerd proces ingericht rondom scheiding van de batens en lasten die samenhangen met de verschillende uitgaven met betrekking tot Riolering.	●	Gemiddeld	n.v.t.
5	Onderhoudsvoorzieningen	Periodieke analyse op uitputting van budgetten in beheerplannen Onderhoud niet geformaliseerd ingericht.	●	Gemiddeld	n.v.t.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.4 Overzicht bevindingen (bestaande bevindingen)

Deze managementletter bevat onze bevindingen die zijn gebaseerd op de onze werkzaamheden in het kader van de jaar-rekeningcontrole voor het jaar eindigend op 31 december 2023. Deze werkzaamheden zijn dan ook niet gericht op het geven van een oordeel over de interne beheersing van uw organisatie als geheel.

Voorgaand jaren hebben wij tijdens onze besprekingen met u diverse aanbevelingen benoemd ter verdere optimalisering van de bestaande administratieve organisatie en interne beheersing. In deze management letter geven wij u een schriftelijke update van onze bevindingen.

In het overzicht hiernaast zijn de bevindingen in omschrijving opgenomen. Een totaaloverzicht van de detailbevindingen is opgenomen in bijlage 1.

De kleur van de het symbool geeft de status van de constatering aan.

- = opgelost
- = in opzet opgelost, werking nog niet getoetst
- = actie ondernomen, maar nog niet afgerond
- = geen actie ondernomen
- = Nieuwe bevinding

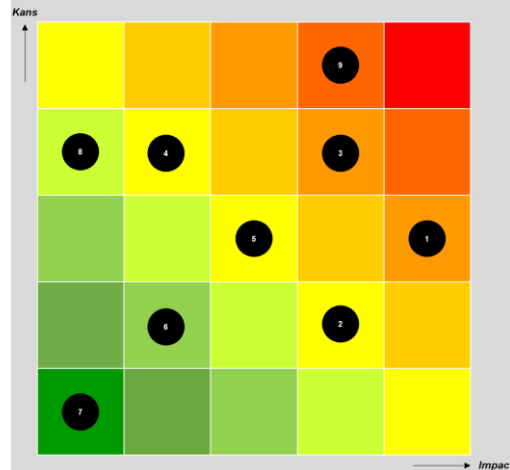
Opvolging bestaande bevindingen					
#	Proces	Bevinding	Status	Prioriteit 2023	Prioriteit 2022
6	Financieel beheer	Beperkte mogelijkheid tot monitoring vanuit de financiële administratie	●	Gemiddeld	Gemiddeld
7	Jeugdhulp	Geen tussentijds inzicht in betalingen Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden	●	-	Gemiddeld
8	Wmo en Jeugd	Gedurende deel van het jaar geen tweedelijns controle	●	-	Hoog
9	Inkopen	Ontbrekende verplichtingenadministratie	●	Laag	Gemiddeld
10	Inkopen	Geen eenduidige registratie inkoopdossiers	●	Laag	Gemiddeld
11	Inkopen	Onderbouwing prestatielevering	●	Hoog	Hoog
12	Financieel beheer	Tussentijdse management informatie niet volledig door het ontbreken van aansluiting naar de basisadministratie	●	-	Hoog
13	Financieel beheer	Verbijzonderde interne controle	●	Gemiddeld	Gemiddeld
14	Financieel beheer	Geen zichtbare controle op memoriaalboekingen	●	Gemiddeld	Gemiddeld
15	Subsidies	Controle op subsidieverstrekingen vindt plaats zonder checklist	●	Laag	Gemiddeld
16	Wmo	Wmo hulpmiddelen in eigendom niet in administratie	●	Hoog	Gemiddeld
17	Omgevingsvergunningen	Geen tweede toetsing op de gehanteerde bouwkosten in vergunningsaanvraag	●	Gemiddeld	Gemiddeld
18	Grondexploitatie	Onvolledige onderbouwing uitgangspunten grondexploitatie	●	Hoog	Gemiddeld
19	Parkeerbelasting	Monitoring volledigheid parkeeropbrengsten	●	Gemiddeld	Hoog
20	Verhuur	Geen zichtbare controle op de volledigheid van de contractenregistratie	●	Gemiddeld	Gemiddeld
21	Verhuur	Geen eenduidige werkwijze verhuurproces	●	Gemiddeld	Gemiddeld

2. Interne beheersing

2.5 Frauderisicoanalyse en frauderisico's

Fraude- en corruptierisico's

In onderstaande afbeelding is een voorbeeld van een risico-matrix opgenomen waarin risico's worden ingedeeld op basis van de kans en de impact. Wij adviseren u voor de verschillende (fraude)risico's te analyseren waar deze risico's zich in de matrix bevinden.

Frauderisicoanalyse

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude (waaronder corruptie) berust bij het college van burgemeester en wethouders. Deze verantwoordelijkheid betreft ook het onderhouden van een zodanige interne beheersing om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder dat deze afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Wij constateren dat de gemeente een frauderisicoanalyse heeft laten opstellen door een extern bureau. In deze frauderisicoanalyse zijn de volgende relevante stappen uitgewerkt:

- welke frauderisico's de gemeente onderkent;
- wat de geschatte kans en impact van deze frauderisico's is;
- wat de risicospons van de gemeente is;
- welke interne beheersmaatregelen reeds getroffen zijn om onderkende frauderisico's te mitigeren;
- welke eventuele restrisico's/leemtes in de interne beheersing resteren.

De frauderisicoanalyse kan ons inziens nog verder worden verbeterd door het uitvoeren van de volgende aanvullende stappen:

- Opstellen van een beleid rondom frauderisicomanagement. Hierin kunt u het frauderisicobeleid, het M&O beleid, het frauderesponsplan en een periodieke evaluatie van het frauderisicobeleid beschrijven en monitoren. Op basis van dit beleid kan periodiek worden vastgesteld in hoeverre frauderisicomanagement voldoende is ingericht en toereikend werkt binnen de organisatie;
- In de risicoanalyse van de gemeente is een risicoclassificatie laag, midden of hoog opgenomen. Op dit moment is de risicoclassificatie van de verschillende frauderisico's niet zichtbaar gekoppeld aan een kans- en impactafweging, hierdoor is niet voor alle risico's duidelijk, wat de achtergrond is van de risicoclassificatie.
- Wij constateren dat de frauderisico's zoals deze zijn opgenomen in de frauderisicoanalyse op dit moment niet integraal zijn overgenomen in de verschillende controleplannen die per proces zijn opgesteld. Hierdoor wordt mogelijk niet voor alle frauderisico's door de (V)IC vastgesteld dat de beheersmaatregelen die zijn ingericht ter afdekking van frauderisico's ook daadwerkelijk bestaan en werken. Het risico bestaat hierdoor dat de gelegenheid tot fraude niet afdoende is gemitigeerd zonder dat dit wordt gesignaleerd.

Voor de duidelijkheid benoemen we graag dat er een relatie is tussen fraude en misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O). M&O is namelijk een vorm van fraude waarbij de nadruk ligt op handelingen van derden in relatie tot het verkrijgen van overheidsbijdragen dan wel het betalen van heffingen. Wij raden u aan om bij het opstellen van een frauderisicoanalyse, ook expliciet aandacht te besteden aan M&O-risico's vanwege de verwevenheid tussen fraude en M&O, zie ook 'Kadernota Voorkomen en Bestrijden Misbruik en Oneigenlijk gebruik 2023'.

2. Interne beheersing

2.6 Beheersing frauderisico's

Fraude- en corruptierisico's

Onze frauderisicoanalyse

Op basis van de bedrijfsverkenning en de interimcontrole onderkennen wij de volgende (materiele) frauderisico's bij onze jaarrekeningcontrole:

- Risico op een afwijking van materieel belang als gevolg van doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management.

De frauderisico's die wij signaleren en rapporteren in de controleverklaring betreffen alleen de risico's die ons inziens materieel zijn en onvoldoende zijn gemitigeerd op basis van de aanwezige interne beheersingsmaatregelen. Hierdoor is het aantal risico's dat wij rapporteren significant lager dan het aantal inherente frauderisico's dat in de interne frauderisicoanalyse gesignaleerd is.

Idealiter sluiten de door ons onderkende frauderisico's in onze controleaanpak aan op de frauderisicoanalyse zoals opgesteld door het college, en de toelichting van het college op de eventuele frauderisico's in de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarrekening.

De passages die wij voornemens zijn op te nemen in de controleverklaring stemmen wij tijdig met u af en zullen wij bij de bespreking van het accountantsverslag met u doornemen.

2. Interne Beheersing:

2.7 Detailbevindingen interne beheersing - IT General Controls

IT General Controls

Veel handelingen die binnen organisaties plaatsvinden, worden geregistreerd door middel van automatisering. Daarbij zijn diverse interne beheersingsmaatregelen steeds vaker geautomatiseerd in softwarepakketten. Wij onderzoeken daarom de beheersing van uw IT-omgeving en rapporteren daarover in deze managementletter.

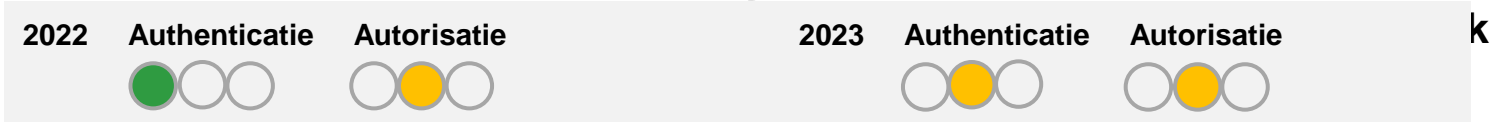
Op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden hebben wij onze inschatting van de kwaliteit van uw IT-systeem en/of applicaties opgenomen. Hierbij hebben wij de volgende onderverdeling gemaakt om de kwaliteit weer te geven:

- Benodigd, verbetering op (korte) termijn
- Adviespunt, verdere aanscherping mogelijk
- Op dit moment voldoende

Bij het uitvoeren van onze werkzaamheden hebben wij gekeken naar de algemene onderwerpen rondom de beheersing van uw IT omgeving zoals in de tabel rechts opgenomen. Op de navolgende pagina's zullen wij onze bevindingen rapporteren.

Onderwerp	
 <p>Toegangsbeveiliging</p>	<p>Bij het toetsen van 'toegangsbeveiliging' wordt onderzocht of de inrichting van de IT-omgeving de authenticiteit van de gebruiker van een gebruikersaccount borgt. Vervolgens onderzoeken wij de mogelijkheden voor het 'steunen' op autorisaties en de processen rondom het verstrekken, muteren en ontnemen van autorisaties binnen de omgeving. Wanneer de randvoorwaarden hiervoor voldoende aanwezig zijn, kunnen wij in de controle gebruikmaken van ingerichte functiescheiding in het systeem. Een adequate inrichting kan preventief risico's voor uw organisaties beperken en tegelijkertijd efficiencyvoordelen opleveren in de controle.</p>
 <p>Wijzigingsbeheer</p>	<p>Bij het toetsen van 'wijzigingsbeheer' ofwel change management wordt vastgesteld dat wijzigingen aan de applicatie op gestructureerde en gecontroleerde wijze worden doorgevoerd. Voor uw organisatie heeft wijzigingsbeheer ten doel om te voorkomen dat applicaties zich niet gedragen zoals u verwacht na een wijziging in de software, resulterend in, wellicht niet opgemerkte, (financiële) gevolgen.</p>
 <p>Continuïteitsmaatregelen en beveiliging</p>	<p>Onder de noemer continuïteit en beveiliging krijgen wij inzicht in uw beheersing van risico's gericht op continuïteit van uw bedrijfsvoering. Hierbij kan discontinuïteit worden veroorzaakt door menselijk of technisch falen, maar ook door interne of externe kwaadwillenden. Voor continuïteit zijn met name het punt in de tijd tot waar u gegevens bij discontinuïteit kunt herstellen en de tijd die het kost om tot een normale bedrijfsvoering te komen bij discontinuïteit van belang. Hiernaast schatten wij uw beheersing van cyber risico's in.</p>
 <p>Adviespunten zonder directe impact</p>	<p>Het is voor ons van belang om inzicht te krijgen in de verantwoordelijkheden die binnen de organisatie zijn ingericht – of met andere organisaties overeen zijn gekomen (uitbesteding) – ten aanzien van de beheersing van de IT-omgeving. Hierbij kijken wij naar beleidsstukken ten aanzien van IT-strategie, beveiliging en functiescheiding. Ook de interne beheersingsmaatregelen die al dan niet zijn ingericht binnen de IT-omgevingen zijn onderdeel van onze scope. Indien maatregelen periodiek worden uitgevoerd, kunnen wij hier gebruik van maken in de jaarrekeningcontrole. Deze adviespunten hebben niet een directe impact op onze controlewerkzaamheden, maar zijn wel wenselijk.</p>

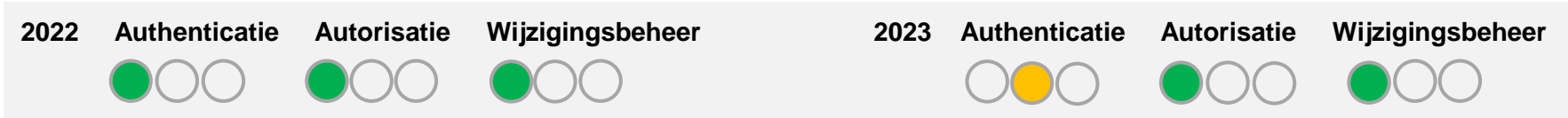
2. Interne Beheersing:

	Authenticatie	Autorisatie
 <p>Bevinding</p>	<p>De ingestelde eisen voor wachtwoorden in het netwerk zijn van voldoende niveau. Geen enkele gebruiker is vrijgesteld van het regelmatig wijzigen van het wachtwoord. De geldigheidsduur van wachtwoorden is 365 dagen, wat als vrij lang wordt beschouwd. Dit wordt echter gecompenseerd door de verplichte dagelijkse MFA die is ingeschakeld voor alle gebruikers.</p> <p>Er vindt geen zichtbare periodieke controle plaats om te verifiëren of gebruikers tijdig gedeactiveerd of verwijderd worden bij functiewijzigingen of uitdiensttreding op netwerkniveau.</p>	<p>De hoge rechten in de Windows Active Directory zijn beperkt tot onafhankelijke functionarissen in het kader van de jaarrekeningcontrole. De hoge rechten zijn belegt bij de gemeente Delft als netwerk leverancier. Wij hebben geen functie-autorisatie matrix met een uitgangspositie (norm) voor inrichting en controle vastgesteld.</p>
 <p>Risico</p>	<p>Onvoldoende documentatie van uitgevoerde controles vergroot het risico op onopgemerkte kwetsbaarheden en bemoeilijkt effectieve beveiligingsopvolging en incidentrespons.</p>	<p>Het ontbreken van controlevastleggingen en normen voor inrichting van de autorisaties vergroot het risico op ongedetecteerde beveiligingsproblemen, inefficiënte operaties en een gebrek aan naleving van beveiligingsstandaarden, wat kwetsbaarheden kan veroorzaken. Specifiek voor medewerkers met hoge rechten vergroot dit het risico op ongeautoriseerde toegang, misbruik van privileges en datadiefstal, met aanzienlijke gevolgen.</p>
 <p>Aanbeveling</p>	<p>Ons advies is uitgevoerde controles te documenteren voor een effectieve beveiliging, identificatie van kwetsbaarheden en snelle incidentrespons.</p>	<p>Wij adviseren om een functie-autorisatiematrix op te stellen (gewenste functiescheiding = norm) en om de periodieke controle zichtbaar vast te leggen. Op basis van de functie-autorisatiematrix kunnen de ingerichte autorisaties op netwerkniveau periodiek worden gecontroleerd op overeenstemming met de norm.</p>
 <p>Gevolgen voor de jaarrekeningcontrole</p>	<p>Vanuit onze werkzaamheden is het risico gereduceerd tot een acceptabel niveau en kan voor de jaarrekeningcontrole worden gesteund op authenticatie en autorisatie.</p>	

2. Interne Beheersing:

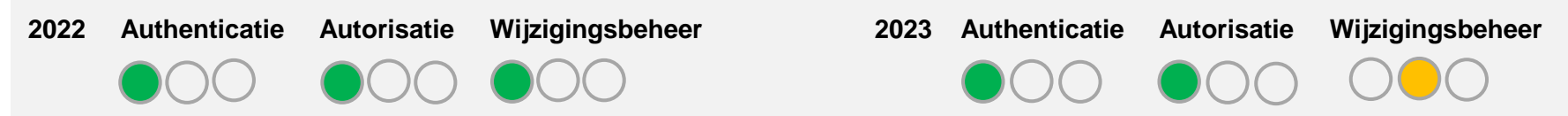
2.7 Detailbevindingen interne beheersing - Toegangsbeveiliging & wijzigingsbeheer Key2Financiën

	Authenticatie	Autorisatie	Wijzigingsbeheer
 Bevinding	De wachtwoordinstellingen voldoen aan de best practices. Er is echter geen formeel proces vastgesteld voor periodieke controles op de authenticatie-eisen van gebruikers in de applicatie.	De hoge rechten voor Key2Financiën zijn belegd bij onafhankelijke functionarissen van de financiële afdeling. Additioneel hebben wij een functie autorisatie matrix vastgesteld.	Bij Key2Financiën worden de wijzigingen doorgevoerd door de leverancier van de applicatie, te weten Centric. De release notes worden beoordeeld en deze beoordeling wordt vastgelegd.
 Risico	Gebrek aan periodieke controles op gebruikersauthenticatie verhoogt het risico op onontdekte kwetsbaarheden, verzwakt beveiliging en vergemakkelijkt ongeautoriseerde toegang tot de applicatie.	N.v.t.	N.v.t.
 Aanbeveling	Wij adviseren u regelmatige controles voor gebruikersauthenticatie in te voeren om potentiële kwetsbaarheden te identificeren en de algehele beveiliging van de applicatie te versterken.	N.v.t.	N.v.t.
 Gevolgen voor de jaarrekeningcontrole	Vanuit onze werkzaamheden is het risico gereduceerd tot een acceptabel niveau en kan voor de jaarrekeningcontrole worden gesteund op authenticatie, autorisatie en wijzigingsbeheer.		

2. Interne Beheersing:

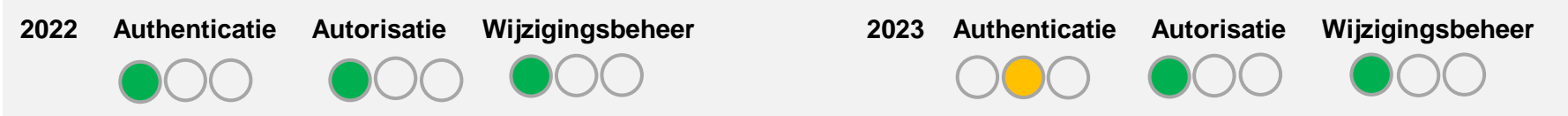
2.7 Detailbevindingen interne beheersing - Toegangsbeveiliging & wijzigingsbeheer Suites4SD

	Authenticatie	Autorisatie	Wijzigingsbeheer
 Bevinding	Voor Suites zijn de wachtwoordeisen van voldoende niveau; de applicatie kent een standaard set aan wachtwoordvereisten. Er zijn geen individuele gebruikers vrijgesteld van deze eisen.	<p>De hoge rechten voor Suites zijn belegd bij onafhankelijke functionarissen.</p> <p>Er is daarnaast sprake van een proces van periodiek reviews op gebruikers en de rechten. Tevens worden rechten op basis van een functie-autorisatie matrix toegekend aan gebruikers.</p>	Bij Suites4SD worden de wijzigingen doorgevoerd door de leverancier van de applicatie, te weten Centric. Wij raden aan om de release notes formeel door te nemen en dit zichtbaar vast te leggen.
 Risico	N.v.t.	N.v.t.	Het risico bestaat dat bevindingen uit de releasenotes van de leverancier niet tijdig worden opgemerkt en geadresseerd.
 Aanbeveling	N.v.t.	N.v.t.	Wij adviseren om de releasenotes zichtbaar te beoordelen zodra deze beschikbaar is en eventuele bevindingen hieruit te adresseren.
 Gevolgen voor de jaarrekeningcontrole	Wij hebben geen bevindingen geconstateerd met impact op authenticatie en autorisatie. Er zijn processen ingericht waarbij gebruikers en rechten periodiek worden getoetst en de resultaten worden formeel vastgelegd. De hoge rechten zijn onafhankelijk van de financiële administratie belegd. Wat betreft wijzigingsbeheer zijn er geen bevindingen geconstateerd met impact op de betrouwbaarheid van de gegevensverwerking.		

2. Interne Beheersing:

2.7 Detailbevindingen interne beheersing - Toegangsbeveiliging & wijzigingsbeheer ZorgNed

	Authenticatie	Autorisatie	Wijzigingsbeheer
<p>Bevinding</p>	De wachtwoordinstellingen zijn conform best practices, maar er is een beheersysteem opgezet met beperkte formele documentatie.	De rechten tot het aanmaken van gebruikers en wijzigen van rechten in de applicatie zijn belegd bij onafhankelijke functionarissen. Wij hebben een autorisatie matrix vastgesteld als uitgangspunt voor het toekennen van rechten.	Bij ZorgNed worden de wijzigingen doorgevoerd door de leverancier van de applicatie, te weten Zorgned Automatisering B.V. De release notes worden beoordeeld en deze beoordeling wordt vastgelegd.
<p>Risico</p>	Het ontbreken van controlevastleggingen vergroot het risico op ongedetecteerde beveiligingsproblemen wat kwetsbaarheden kan veroorzaken.	N.v.t.	N.v.t.
<p>Aanbeveling</p>	Wij raden aan om de periodieke controles op gebruikers in de applicatie formeel en zichtbaar vast te leggen.	N.v.t.	N.v.t.
<p>Gevolgen voor de jaarrekeningcontrole</p>	Wij hebben geen bevindingen geconstateerd met impact op authenticatie en autorisatie. Er zijn processen ingericht waarbij gebruikers en rechten periodiek worden getoetst. Echter worden de resultaten niet formeel vastgelegd. De hoge rechten zijn onafhankelijk van de financiële administratie belegd. Wat betreft wijzigingsbeheer zijn er geen bevindingen geconstateerd met impact op de betrouwbaarheid van de gegevensverwerking.		

2. Interne Beheersing:

2.7 Detailbevindingen interne beheersing - Continuïteitsmaatregelen en beveiliging

Let op: de onderwerpen volgen uit interviews en hierop zijn door ons over het algemeen geen testwerkzaamheden uitgevoerd om vast te stellen dat de IT-omgeving is ingericht zoals ons voorgesteld is. Dit beperkt de zekerheid die u kunt ontleen aan de door ons beschreven aandachtspunten.

Verantwoordelijkheden en regiefunctie

U heeft aangegeven dat uw organisatie beschikt over een beleidsplan opgesteld omtrent IT en informatiebeveiliging, welke voldoet aan de BIO en is goedgekeurd door de gemeente. Het beleidsplan wordt periodiek herzien. Hierdoor kan er monitoring plaatsvinden op de ingerichte IT-organisatie.

Binnen uw organisatie is een uitgewerkt IT beleidsplan aanwezig dat de uitgangspunten met betrekking tot de informatiebeveiliging van de gemeente Rijswijk beschrijft. Het is aan te raden dat dit beleid conform beschrijving in 2024 wordt herzien

Beheersing van incidenten

Om de performance van uw IT-systemen en eventueel de performance van uw IT dienstverlener te monitoren, is registratie van de incidenten en problemen van belang. Hierdoor verkrijgt u inzicht in de performance van uw systemen, maar ook van uw IT-organisatie en kunt u waar nodig uw beleidsplan corrigeren.

U heeft aangegeven dat incidenten geregistreerd worden in een ticketsysteem (Topdesk). Hierdoor is het inzichtelijk welke incidenten hebben plaatsgevonden en hoe hieraan opvolging is gegeven.

Continuïteitsmaatregelen

Back-ups: U heeft aangegeven dat er sprake is van een back-up procedure, welke is opgenomen in het beleidsplan. Er wordt dagelijks een back-ups gemaakt, daarnaast is er sprake van periodieke back-ups (wekelijks, maandelijks en jaarlijks) gemaakt.

Recovery: Met regelmaat worden er bestanden van servers terug gezet, waarmee zeker wordt gesteld dat het herstellen van bestanden succesvol plaats kan vinden en vindt er een controle op juistheid en volledigheid plaats.

Uitwijk: Minimaal één keer per jaar wordt een uitwijk-test uitgevoerd.

Beveiliging

De beveiliging van de IT-omgeving delen wij op in verschillende aspecten, welke wij hieronder hebben weergegeven.

Fysieke beveiliging:

De serverruimtes zijn afgeschermd en er zijn maatregelen genomen voor een continue stroomvoorziening.

Remote access:

Voor het extern inloggen wordt gebruik gemaakt van extra beveiligingsmaatregelen zoals two-factor authenticatie. Hiermee wordt een extra authenticatie stap afgedwongen.

Preventie:

Een firewall en virusscanner zijn aanwezig en worden actief beheerd en gemonitord.

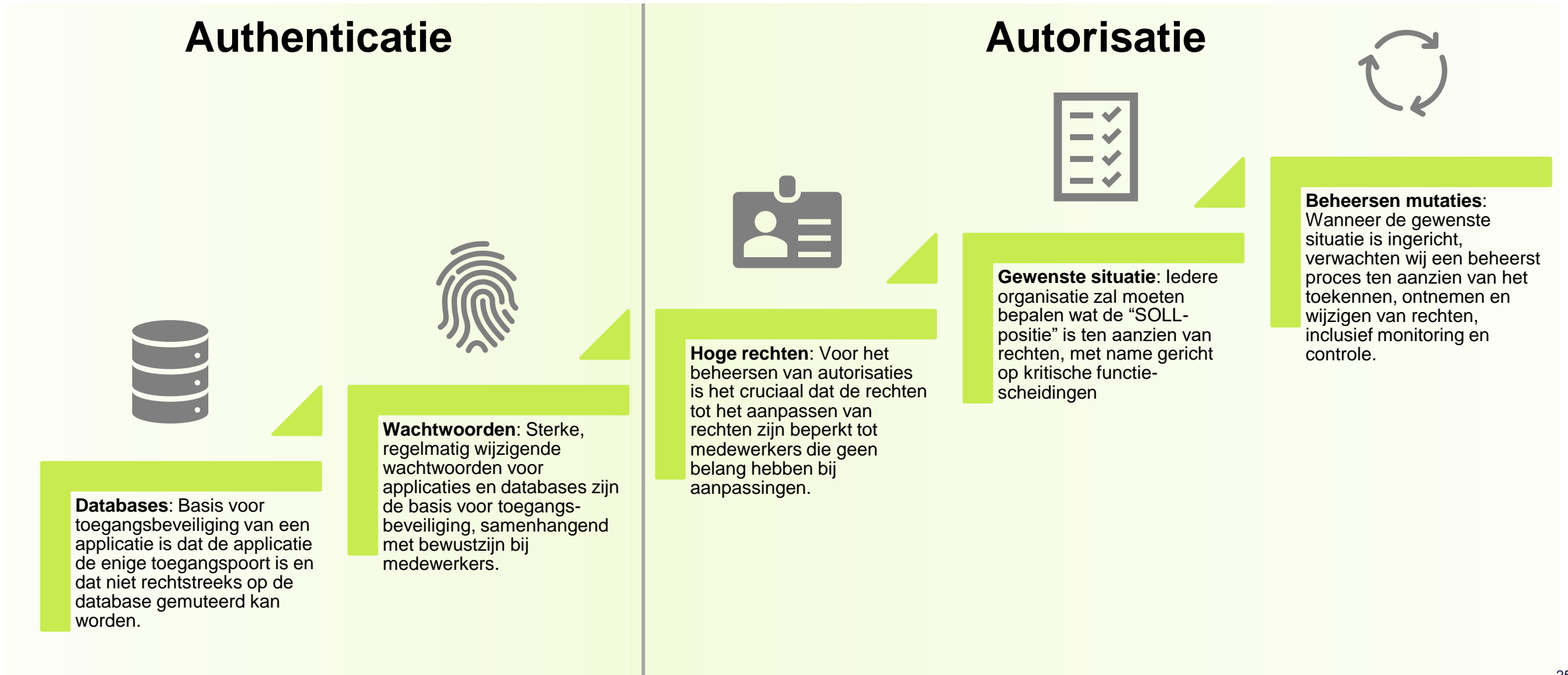
Monitoring

Periodiek worden penetratietesten uitgevoerd. Eveneens worden ook vulnerability testen uitgevoerd. Dit vindt afwisselend plaats met de penetratietest. Daarnaast is vernomen dat Pink Roccade en Youforce ook voldoende maatregelen heeft genomen ten aanzien van cyberaanvallen.

2. Interne Beheersing:

2.7 Logische toegangsbeveiliging

Wij onderscheiden vijf bouwstenen ten aanzien van toegangsbeveiliging, waarbij bouwstenen gestapeld, naast een sterke IT-beheersing, ook de meeste controlezekerheid oplevert. Beperkingen in de onderliggende steen zorgen voor een verzwakking van de bovenliggende stenen. In het onderstaande figuur zijn de bouwstenen schematisch weergegeven.

2. Interne Beheersing:

2.7 Wijzigingsbeheer

Bij het doorvoeren van wijzigingen in software-omgevingen ontstaan risico's voor de bedrijfsvoering van uw organisatie. Wij verwachten daarom dat het proces voor wijzigingen een proces doorloopt, waarmee de risico's die gelopen worden, zijn ingeschat, worden geadresseerd en dat hierop maatregelen genomen worden. Wij hebben hiernaast aangegeven wat wij verwachten per fase. Onder wijzigingen verstaan wij niet alleen nieuwe versie updates, maar ook aanpassingen in (kritieke) systeemconfiguraties.

Proces	Onze verwachting
Risico inschatting	Voor iedere softwarewijziging is het relevant om te beoordelen wat de risico's zijn die de wijziging met zich meebrengt voor de hoofdprocessen. Daarnaast moet beoordeeld worden welke geïdentificeerde technische en organisatorische wijzigingsrisico's er spelen bij het uitvoeren van de change, in het bijzonder wanneer er sprake is van maatwerk. Hiermee beoordeelt u per wijziging welke nieuwe of gewijzigde functionaliteit een risico vormt voor een goede werking van uw bedrijfsvoering.
Opstellen testplan en aanpak	Vanuit de geïdentificeerde risico's kan een testplan worden gemaakt, waarin de te testen elementen van de software benoemd zijn evenals de inhoudelijk uit te voeren testwerkzaamheden op deze elementen. Belangrijke elementen hierin zijn go/no-go momenten, het maken van een back-up voor implementatie, een fall-back scenario in het geval een implementatie mislukt en het definiëren van de impact op de organisatie (denk bijvoorbeeld aan het opleiden van medewerkers).
Testen en documenteren	Softwarewijzigingen kunnen gestructureerd worden getest na het correct uitvoeren van de voorgaande twee stappen. Het maken van een gedegen vastlegging van testwerkzaamheden is van belang voor de aantoonbaarheid en controleerbaarheid van de uitgevoerde stappen. Daarnaast kan de vastlegging van testwerkzaamheden een belangrijke bron van informatie zijn als er onverhoopt na het doorvoeren van de wijziging toch verstoringen van uw bedrijfsvoering optreden.
Gebruikers acceptatie	Een wijziging is pas effectief als deze niet alleen is geaccepteerd vanuit een technisch oogpunt, maar ook vanuit de gebruikersorganisatie. Wij verwachten daarom een formele goedkeuring vanuit de gebruikersorganisatie, zowel voor implementatie als na de implementatie. Het kan natuurlijk ook voorkomen dat het nodig is om gebruikers te informeren over bijzonderheden als gevolg van de wijziging, zoals veranderingen in de werkwijze of aandachtspunten bij het gebruik van de applicatie.

3. Voorbereiding jaarrekeningcontrole

3. Voorbereiding jaarrekeningcontrole

3.1 Planning en afspraken

Om aan uw behoeften te kunnen voldoen en om het proces voor de jaareinde controle verder te kunnen verbeteren vinden wij het belangrijk om vooraf afspraken te maken, het proces regelmatig te evalueren en onze bevindingen met u te delen. Om achteraf verassing te voorkomen willen wij de volgende werkafspraken met u maken:

Vorbereiding voor de jaareinde controle 2023

Onderwerp	Toelichting
Planning	Wij starten met de jaarrekeningcontrole op 22 april 2024. Om de jaarrekeningcontrole efficiënt te laten verlopen is het belangrijk dat vóór deze datum een conceptjaarrekening en controledossier aanwezig is. Voor de benodigde controledocumentatie (het balansdossier) leveren wij een lijst 'met op te leveren stukken' aan, inclusief deadlines voor de aanlevering van deze documentatie.
Aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden	Wij constateren dat de gemeente voor verschillende processen op het moment dat wij de interimcontrole uitvoeren nog niet volledig in control is. Hierbij signaleren wij het risico dat wij aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden zullen moeten uitvoeren om voldoende zekerheid te verkrijgen. Indien dit van toepassing is zullen wij dit tijdig signaleren en bespreken met uw gemeente.
Deelwaarnemingen en gegevensgerichte werkzaamheden	Vooruitlopend op de jaarrekeningcontrole in april 2024 hebben wij in samenwerking met de VIC al een belangrijk deel van de deelwaarnemingen voor de eerste drie kwartalen reeds uitgezet. Hiermee voorkomen wij dat allerlei deelwaarnemingen nog tijdens de controle in april nog moeten worden uitgevoerd. De deelwaarnemingen voor het laatste kwartaal zullen ook vooraf worden uitgezet, zodat uw medewerkers ruim de tijd hebben om de gewenste informatie te verzamelen.
Kwaliteit van cruciaal belang	Voor een efficiënte controle en korte doorlooptijd is van cruciaal belang om een interne kwaliteitscheck uit te voeren op de door uw medewerkers aangeleverde stukken. Dit voorkomt onnodige vragen en uitzoekwerk gedurende de jaarrekeningcontrole. Op basis van de jaarrekeningcontrole 2022 hebben wij in de evaluatie met de gemeente specifieke aandacht besteed aan de interne controle die wij op het jaarrekeningdossier verwachten.
Specifieke aandachtspunten voor de jaarrekeningcontrole	Naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole 2022 hebben wij een aantal specifieke aandachtsgedebieden meegenomen in de interimcontrole 2023. Dit betreft de volgende deelprocessen: <ul style="list-style-type: none">• Subsidiebaton (SiSa en overige subsidies);• Voorzieningen (Riolering en egalisatievoorzieningen);• Facilitaire projecten. Wij adviseren u in de voorbereidingen op de jaarrekeningcontrole specifieke aandacht te besteden aan het verbeteren van de onderbouwingen voor deze balansposten.

4. Actualiteiten

4. Actualiteiten

4.1 Aankomende wetswijzigingen in BBV en Bado

Afgelopen zomer heeft het Rijk enkele wijzigingen op het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) voorgesteld. Samenvattend zijn de belangrijkste voorgestelde wijzigingen opgenomen:

Aanpassing Bado

Met ingang van 2024, mogelijk 2025, veranderen de goedkeuringstoleranties voor de jaarrekeningcontrole. Voorheen werd voor fouten uitgegaan van 1% van de totale lasten inclusief dotaties aan de reserves en voor onzekerheden 3%. Vanaf 2024 worden fouten en onzekerheden samengevoegd en wordt de goedkeuringsgrens gesteld op 2% van de totale lasten (dus zonder toevoeging reserves). Deze wijziging kan een belangrijke impact hebben. Wij adviseren u te evalueren wat dit voor uw situatie betekent en welke stappen gezet dienen te worden ter waarborging dat de fouten en onzekerheden binnen de goedkeuringstoleranties blijven vanaf 2024.

Ten aanzien van de SiSa-bijlage houdt de accountant de verantwoordelijkheid om ook de rechtmatigheid vast te stellen.

De volgende tabel zal gehanteerd worden t.b.v. het oordeel:

Materialiteit	Goedkeurende verklaring	Verklaring met beperking	Verklaring van oordeelonthouding /afkeurende verklaring
Fouten in de jaarrekening en onzekerheden in de controle	≤2%	>2% - ≤4%	> 4%

De aanpassing van de materialiteit hoeft niet alleen effect te hebben op de controle van de jaarrekening van de gemeente. Voor Rijswijk zien wij ook op andere vlakken effecten. Hieronder hebben wij enkele voorbeelden voor u geschetst.

- Verantwoordingsgrens voor de rechtmatigheidsverantwoording.
- Ontvangen subsidies vanuit de provincie of het Rijk.
- Verstrekte subsidies aan door de gemeente gesubsidieerde instellingen.
- Verantwoordingen van verbonden partijen.
- Productieverantwoordingen voor Wmo en Jeugdzorg (via Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden).

Wij adviseren om intern te analyseren in welke mate het effect van het BADO gevolgen heeft op de eisen die de gemeente ontvangt en aan anderen oplegt.

4. Actualiteiten

4.1 Aankomende wetswijzigingen in BBV en Bado

Afgelopen zomer heeft het Rijk enkele wijzigingen op het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) voorgesteld. Samenvattend zijn de belangrijkste voorgestelde wijzigingen opgenomen:

Uitbreiding inhoud jaarrekening

De voorgeschreven inhoud van de jaarrekening wordt uitgebreid met de rechtmatigheidsverantwoording. Hiermee bestaat de jaarrekening uit:

- het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
- de balans en de toelichting;
- **de rechtmatigheidsverantwoording**
- de bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen;
- een bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De volgende eisen worden gesteld aan de rechtmatigheidsverantwoording:

1. In de jaarrekening is een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen, met inachtneming van de verantwoordingsgrens.
2. De rechtmatigheidsverantwoording bevat een toelichting op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.
3. De gemeenteraad en provinciale staten stellen de verantwoordingsgrens vast. De verantwoordingsgrens valt binnen 0 tot 3% van de totale lasten, exclusief de dotaties aan de reserves.
4. Indien het eindbedrag hoger is dan de verantwoordingsgrens licht het college van burgemeesters en wethouders of gedeputeerde staten deze afwijking toe in de rechtmatigheidsverantwoording.

De commissie BBV stelt een modeltekst voor de rechtmatigheidsverantwoording op.

Notitie Overhead

De Notitie Overhead van de commissie BBV is in het voorjaar 2023 geactualiseerd en ter consultatie gepubliceerd. Ten opzichte van de notitie overhead 2016 is een belangrijke aanpassing de definitie van het begrip overhead zelf. Deze wordt als volgt gedefinieerd:

“het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Hiertoe behoren ook de systemen en aanverwante lasten die deze functies ondersteunen.”

Daarnaast doet de commissie BBV de volgende stellige uitspraken, welke overigens al bestonden.

- De methodiek voor het toerekenen van overhead, zoals opgenomen in het overzicht overhead, aan lokale heffingen en rechten mag niet afwijken van de overige methodieken voor het toerekenen van overhead aan gemeentelijke taakvelden.
- Bij de berekening van de tarieven voor lokale heffingen moet de methodiek voor de toerekening van overhead worden opgenomen in de financiële verordening.

Ook zijn er voorbeelden toegevoegd die antwoord geven op actuele vraagstukken. De notitie treedt na publicatie naar verwachting in werking vanaf begrotingsjaar 2025.

4. Actualiteiten

4.1 Aankomende wetswijzigingen in BBV en Bado

Afgelopen zomer heeft het Rijk enkele wijzigingen op het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) voorgesteld. Samenvattend zijn de belangrijkste voorgestelde wijzigingen opgenomen:

Paragraaf Openbaarheid

Paragraaf Openbaarheid moet ten minste inzicht verschaffen in:

- a. de informatie die op grond van de artikelen 3.1, 3.3 en hoofdstuk 4 van de Wet open overheid openbaar is gemaakt;
- b. de informatiehuishouding;
- c. het aanwijzen en in dienst hebben van een contactpersoon als bedoeld in artikel 4.7 van de Wet open overheid;
- d. de besteding van subsidie voor de uitvoering van de Wet open overheid;
- e. de eventuele andere activiteiten benodigd ter uitvoering van de Wet open overheid;

De op grond van artikel 3.3, eerste en tweede lid, van de Wet open overheid openbaar gemaakte informatie bevat per categorie van informatie ten minste:

- a. op grond van welk artikel van de Wet open overheid de informatie openbaar is gemaakt;
- b. het jaar waarin de openbaarmaking van de informatie naar verwachting verplicht is;
- c. een omschrijving van de verstrekte informatie;
- d. het aantal documenten dat openbaar is gemaakt;
- e. het platform waarop de documenten openbaar zijn gemaakt.

Het inzicht in de besteding van de subsidie bedoeld in het eerste lid, onderdeel d, bevat ten minste een omschrijving van de wijze waarop de subsidie is besteed.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Daarnaast worden de eisen t.a.v. de paragraaf bedrijfsvoering worden uitgebreid. Tot en met 2023 is de eis:

“De paragraaf betreffende de bedrijfsvoering geeft ten minste inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering.”

Na goedkeuring van de voorgestelde wijziging verlangt de wetgever de volgende toelichting in deze paragraaf:

De paragraaf betreffende de bedrijfsvoering bevat ten minste:

- a. De stand van zaken van de bedrijfsvoering;
- b. De beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering;
- c. Informatie over de financiële rechtmatigheid;
- d. Welke actie wordt ondernomen om afwijkingen van de financiële rechtmatigheid te voorkomen.

4. Informatieveiligheid

4.2 Is uw gemeente klaar voor de verplichte IT audits die wij in de publieke sector

Binnen de publieke sector is informatieveiligheid een hot topic. Gemeenten halen regelmatig negatief het nieuws vanwege incidenten met betrekking tot informatieveiligheid, zoals hacks, CEO-fraude en datalekken. De komende jaren treden verschillende nieuwe wetten op het gebied van informatieveiligheid in werking waar ook uw gemeente mee te maken krijgt.

Van gemeentelijke colleges wordt verwacht dat de ambtelijke organisatie wordt gefaciliteerd bij de implementatie van deze richtlijnen en wetten. Doel van deze wetten en richtlijnen is dat uw gemeente weerbaarder wordt op het gebied van informatieveiligheid. Daarnaast zal de toezichthoudende rol van de gemeenteraad op het dossier informatieveiligheid ook worden uitgebreid. Verder is het onze verwachting dat de auditlast in relatie tot nu al verplichte IT-audits zal toenemen en dat nieuwe IT-audits hun opwachting zullen maken.

Wij adviseren u in beeld te brengen in hoeverre deze ontwikkelingen voor uw ambtelijke organisatie zijn gefaciliteerd en op basis daarvan vervolgstappen te nemen.

Huidige situatie

Jaarlijks legt het college middels de **ENSIA** collegeverklaring onder andere verantwoording af over informatieveiligheid ten aanzien van DigiD en Suwinet. Van gemeenten wordt verwacht dat ieder jaar een interne audit **Wpg** (Wet Politiegegevens) wordt uitgevoerd. Eén keer in de vier jaar wordt een externe Wpg-audit uitgevoerd.

Vanaf 2024 – wijzigingen ENSIA

Tot op heden is de diepgang van de jaarlijkse **ENSIA-audit** beperkt tot ‘opzet’ en ‘bestaan’ (beleid en implementatie van het beleid middels beheersingsmaatregelen). Vanaf 2024 wordt op een aantal onderdelen ook ‘werking’ van beheersingsmaatregelen getoetst in de jaarlijkse ENSIA-audit. Dit vraagt van uw organisatie dat beheersingsmaatregelen gedurende het jaar consequent en aantoonbaar worden uitgevoerd.

Vanaf 2026 – Wet Digitale Overheid

Vanaf 2026 is ook de tweede tranche van de **Wet Digitale Overheid** van toepassing. Dit deel van de wet vraagt van organisaties dat de governance rondom de verschillende basisregistraties en het delen van persoonsgegevens op orde is.

Vanaf 2023 – Wet Digitale Overheid

Met ingang van 2023 treedt het eerste deel (eerste tranche) van de **Wet Digitale Overheid** (WDO) in werking. De Wet Digitale Overheid is gebaseerd op de Europese eIDAS-richtlijn en regelt dat burgers veilig kunnen inloggen bij de overheid. Vanaf 2023 is het gebruik van HTTPS en HSTS verplicht. HTTPS configuraties dienen daarnaast te voldoen aan de laatste TLS-richtlijnen.

Vanaf 2024 – NIS2-richtlijn

Naar verwachting is vanaf eind 2024 de Europese **NIS2-richtlijn** (Network and Information Security Directive) van toepassing. De verwachting is dat de Baseline Informatiebeveiliging Overheid wordt uitgebreid met een aantal verplichte elementen. Vanuit de NIS2-richtlijn heeft uw organisatie een *zorgplicht* en *meldplicht* ten aanzien van informatieveiligheid. Daarnaast zal een toezichthouder *toezicht* houden op naleving van de NIS2-richtlijn middels (externe) IT-audits.

4. NIS2 als uitdaging voor uw gemeente?

4.2 De implementatie van NIS2 vraagt aandacht

Onderwerp

NIS2 als relevante ontwikkeling

De nieuwe Network and Information Systems Directive (NIS2-richtlijn) heeft belangrijke implicaties voor gemeenten als het gaat om toezicht op informatiebeveiliging. Lokale overheidsinstanties vallen nu ook onder de NIS2. Tegelijkertijd is de uitwerking van de NIS2 nog niet geheel helder. Denk hierbij aan vragen rondom de toepasselijkheid van de richtlijn op de Nederlandse gemeenten en wijze waarop dit zich verhoudt met bestaande structuren als de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) en bijvoorbeeld ENSIA (de jaarlijks terugkerende audit ten behoeve van de collegeverklaring over Suwinet en DigiD).

Welke impact heeft de NIS2 op gemeenten in het algemeen?

Gezien het feit dat gemeenten nu al een zorgplicht (BIO), een meldplicht (Informatiebeveiligingsdienst, IBD) en toezicht (Eenduidige Normatieve Single Information Audit, ENSIA) hebben zal de impact van NIS2 voor gemeenten afhankelijk zijn van de mate waarin nu al gedocumenteerd voldaan wordt aan de BIO. De VNG zet zich onder andere in om gemeenten het zo makkelijk mogelijk te maken en heeft de impact van de wetgeving opgenomen in een overzichtelijke rapportage.

Wat kunt u doen?

Informatiebeveiliging is een proces wat continu aandacht blijft vragen. Daarom adviseren wij om door te blijven gaan met de cyclus van plannen, uitvoeren, controleren en bijstellen rondom de complete BIO. De BIO is een set van richtlijnen en best practices die specifiek is ontwikkeld voor de Nederlandse overheid. Door aandacht te geven aan de BIO kan in grote lijnen al een belangrijke stap gezet worden ter voorbereiding van de NIS2-richtlijn. Daarnaast kunnen wij uw organisatie adviseren in welke stappen u nog dient te ondernemen.

5. Bijlage

Bijlage 1: Detailbevindingen

Uitleg opbouw

In dit hoofdstuk zijn de significante bevindingen opgenomen.

Per bladzijde van deze managementletter is een bevinding opgenomen met daarbij het risico en een aanbeveling. Bij elke bevinding staat de datum van de eerste vermelding aangegeven te samen met de gradatie van de constatering. Bij de prioriteit staat de mate van belangrijkheid en urgentie.

Per bevinding zullen wij aangeven welke alternatieve werkzaamheden wij zullen uitvoeren om het geconstateerde risico (gegevensgericht) te ondervangen.

Voor bestaande bevindingen geven wij tevens een update van de status van deze bevinding in het huidige boekjaar.

Bevinding

In dit blok wordt aangegeven wat gedurende de accountantscontrole is geconstateerd en waarvan wij u graag op de hoogte willen brengen.

Prioriteit	Boekjaar bevinding	Status
Urgentie en belang van de bevinding	Boekjaar eerste vermelding	
	Risico Hierbij geven wij aan wat de risico's zijn van de bevinding en wat de gevolgen voor uw gemeente kunnen zijn.	
	Aanbeveling Hier geven wij u aanbevelingen met betrekking tot de bevinding. Deze aanbeveling is een mogelijke oplossing voor de bevinding.	
	Update boekjaar / Gevolgen jaarrekeningcontrole Hier geven wij een update van de bevinding wanneer deze in een eerder boekjaar is geconstateerd. Tevens kan de bevinding gevolgen hebben voor de controleaanpak / omvang van onze controlewerkzaamheden. Op deze plaats maken wij hier eveneens vermelding van.	

De kleur van het symbool geeft de status van de constatering aan.

- = opgelost
- = in opzet opgelost, werking nog niet getoetst
- = actie ondernomen, maar nog niet afgerond
- = geen actie ondernomen
- = Nieuwe bevinding

Detailbevindingen

Risico 1: Onvolledig inzicht in activiteiten en bestedingen facilitaire projecten

Bevinding

Wij constateren op basis van de jaarrekeningcontrole 2022 dat de gemeente onvoldoende inzicht heeft in de uitputting van bijdragen die de gemeente ontvangt vanuit facilitaire projecten. Op basis van het BBV mag de gemeente opbrengsten verantwoord indien hier lasten tegenover staan. Doordat inzicht in de lasten ontbreekt kan geen zekerheid worden verkregen bij de baten.

Op basis van een interview dat wij met de medewerkers van de nieuw opgerichte afdeling hebben gehouden tijdens de interimcontrole van 2023 is vastgesteld dat de gemeente deze aanbeveling uit voorgaand jaar heeft opgepakt. De implementatie is echter nog niet afgerond, waardoor het inzicht nog niet aanwezig is.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Hoog	2023	Facilitair grondbeleid	
	Risico Het risico bestaat dat de verantwoorde baten en lasten in het boekjaar niet toegerekend worden aan de (juiste) projecten, waardoor geen toereikend inzicht bestaat in de projectresultaten van de verschillende facilitaire projecten.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om prioriteit te geven aan de verdere inrichting van de subadministratie voor de facilitaire projecten, zodat er bij de jaarrekeningcontrole 2023 geen onzekerheid meer bestaat over de nauwkeurigheid en volledigheid van de uitgaven en bijbehorende baten op de facilitaire projecten.		
	Gevolgen jaarrekening 2023 Indien de subadministratie bij de jaarrekeningcontrole 2023 ontoereikend is ingericht bestaat het risico dat er opnieuw onzekerheden optreden in de controle van de baten en lasten die samenhangen met de facilitaire projecten.		

Detailbevindingen

Risico 2: Geen inzicht in de te verwachten resultaten op facilitaire projecten

Bevinding

Wij constateren dat de gemeente in de afgelopen jaren een aantal omvangrijke facilitaire projecten heeft opgestart. Deze projecten bevinden zich in belangrijke mate nog in de beginfase. Met ontwikkelaars zijn afspraken gemaakt over de bijdragen die de ontwikkelaars doen in de kosten van de gemeente. In hoeverre hierin alle financiële risico's voor de gemeente worden meegenomen en afgewogen wordt niet specifiek vastgelegd.

Wij constateren daarnaast dat de gemeente op dit moment geen prognoses heeft opgesteld van de toekomstige kosten om te komen tot een toereikend inzicht in hoe de totale gemeentelijke kosten, gerealiseerde kosten en toekomstige kosten, zich verhouden tot de totale vergoeding die met de ontwikkelaars is afgesproken. Dit inzicht is noodzakelijk om te bepalen of al dan niet sprake is van toekomstige verliezen en de voldoen aan de Nota Kostenverhaal.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Hoog	2023	Facilitair grondbeleid	
	Risico Het risico bestaat dat niet alle financiële risico's voor de gemeente in beeld zijn bij het aangaan van contracten en dat toekomstige verliezen niet tijdig worden gesignaleerd en dus niet tijdig worden verantwoord. Daarnaast bestaat het risico dat toekomstige verliezen niet volledig zijn doordat niet alle toekomstige kosten in beeld zijn.		
	Aanbeveling Wij adviseren om bij de inrichting van de interne processen rondom het facilitair grondbeleid specifieke aandacht te besteden aan de inrichting van de processen rondom de inschatting van de verwachte kosten van projecten te structureren en hierop beleid en procedures in te richten en te monitoren.		
	Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 In het kader van de jaarrekeningcontrole 2023 is een analyse van de toekomstige kosten en opbrengsten op hoofdlijnen noodzakelijk om vast te stellen of sprake is van verwachte toekomstige verliezen die in boekjaar 2023 moeten worden genomen. Wij zullen de uitgangspunten van deze inschattingen toetsen ten einde vast te stellen of de verliesvoorzieningen daar waar van toepassing volledig zijn genomen.		

Detailbevindingen

Risico 3: Geen geformaliseerd proces ingericht op de verantwoording van subsidiebaten

Bevinding

Wij constateren op basis van de jaarrekeningcontrole 2022 dat de gemeente beperkt inzicht heeft in de volledigheid en nauwkeurigheid van de subsidiebaten vanuit de SiSa-regelingen en de overige subsidieregelingen, bijvoorbeeld vanuit de provincie en de MRDH.

Bij de interimcontrole 2023 constateren wij dat de gemeente met onze verbeterpunten aan de slag is gegaan om ervoor te zorgen dat de subsidiebaten voor de jaarrekening 2023 nauwkeuriger worden gemonitord.

Een geformaliseerd, beschreven proces waarin duidelijk is wat er van alle betrokken functionarissen in dit proces wordt verwacht is echter nog niet aanwezig.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Hoog	2023	Subsidiebaten	
	Risico Het risico bestaat dat de gemeente niet alle kosten verantwoord die betrekking hebben op een subsidieregeling, waardoor de gemeente inkomsten vanuit de subsidiebaten misloopt. Daarnaast bestaat het risico dat onterechte kosten worden opgevoerd, waardoor subsidiebedragen worden geclaimd waarop de gemeente (nog) geen recht heeft.		
	Aanbeveling Wij adviseren u specifiek voor dit proces een duidelijke procesbeschrijving op te stellen en een taakverdeling te maken waarin duidelijk is gespecificeerd welke rollen welke medewerkers in deze processen vervullen. Daarnaast adviseren wij u specifiek aandacht te besteden aan de controle op de subsidieverantwoordingen en de verantwoorde lasten in de SiSa-bijlage als onderdeel van de controle op het jaarrekeningdossier 2023.		
	Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 Gezien het grote aantal bevindingen bij de jaarrekeningcontrole 2022 is het ons inziens noodzakelijk dat dit proces voldoende aandacht krijgt in het kader van de jaarrekeningcontrole 2023.		

Detailbevindingen

Risico 4: Geen geformaliseerd proces rondom verantwoording van baten en bestedingen Riolering

Bevinding

Wij constateren dat de gemeente verschillende activiteiten ontplooid die leiden tot baten die toekomstige kosten met betrekking tot (investerings) in Riolering moeten dekken. Dit betreft onder andere investeringen in nieuwe rioolaansluitingen binnen gemeentelijke grondexploitaties, verzwarende aansluitingen binnen facilitaire projecten en daarnaast rioolheffing waarin zowel een spaarcomponent voor vervangingsinvesteringen als een component ter dekking van de reguliere onderhoudslasten van het riool is opgenomen.

De toerekening van baten en lasten aan de verschillende activiteiten kan niet altijd één op één worden gekoppeld, doordat uitbreiding van een aantal aansluitingen op een ander punt in het rioolnetwerk tot een knelpunt kan leiden.

Op dit moment is het beleid hieromtrent en de bevoegdheden en verantwoordelijkheden met betrekking tot bijvoorbeeld het maken van afspraken over kostendekkende bijdragen door ontwikkelaars niet beschreven. Daarnaast wordt voor dit onderdeel geen matching toegepast tussen de baten vanuit de bijdragen en de lasten die in de toekomst zullen moeten worden gemaakt.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2023	Riolering	
	Risico Het risico bestaat dat de toerekening van opbrengsten en kosten aan de verschillende componenten van het beheer van het rioleringsstelsel niet nauwkeurig plaatsvindt, waardoor de burger middels de rioolheffing meebetaald aan nieuwe aansluitingen of andersom. Ook het spaarbedrag ten behoeve van vervangingsinvesteringen is niet expliciet beschreven in het GRP.		
	Aanbeveling Wij adviseren u in het nieuwe beleid en GRP deze specifieke aandachtspunten mee te nemen en specifiek voor de toerekening van opbrengsten en kosten de huidige verwerkingswijze te beschrijven en te controleren aan de hand van de randvoorwaarden die hieraan door het BBV gesteld worden.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 In het kader van de jaarrekeningcontrole 2023 zullen wij de labeling van de baten en lasten vanuit de verschillende bijdragen aan de riolering toetsen aan de hand van het BBV.		

Detailbevindingen

Risico 5: Periodieke analyse uitputting beheerplannen niet geformaliseerd

Bevinding

De gemeenteraad keurt periodiek de beheerplannen goed die ten grondslag liggen aan de egalisatievoorzieningen die in de jaarrekening zijn opgenomen. De egalisatievoorzieningen worden aangehouden om ervoor te zorgen dat de gemeente een evenwichtig uitgavenpatroon heeft ten behoeve van het groot onderhoud aan haar investeringen.

Wij constateren dat de gemeente tussentijds geen geformaliseerd bijsturingproces heeft ingericht om overbestedingen ten opzichte van het beheerplan te signaleren en bij te sturen. Hierdoor is tussentijds niet inzichtelijk of de dotatie aan de voorziening onderhoud toereikend is.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2023	Egalisatievoorziening	
	Risico Het risico bestaat dat de egalisatievoorzieningen te hoog of te laag zijn verantwoord in de jaarrekening, doordat de dotatie aan de voorziening hoger of lager is dan op basis van de werkelijke bestedingen noodzakelijk is.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om periodiek de werkelijke uitgaven van de verschillende projecten af te zetten tegen de prognose volgens het beheerplan. Ons inziens zou de gemeente op basis hiervan overbestedingen en onderbestedingen moeten analyseren om vast te stellen of er indicaties zijn dat de kosten waarmee in het beheerplan zijn gerekend over het geheel genomen te hoog of te laag zijn opgenomen. Wij adviseren de gemeente hierover te rapporteren aan de Raad en de Raad te adviseren over een eventuele tussentijdse bijstelling van de dotatie aan de egalisatievoorzieningen.		
	Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 De bevinding heeft geen directe gevolgen voor de jaarrekeningcontrole 2023, alleen wanneer sprake is van acuut achterstallig onderhoud dient de egalisatievoorziening voor het bedrag van het achterstallige onderhoud te worden opgehoogd indien het huidige saldo niet toereikend is.		

Detailbevindingen

Risico 6: Beperkte mogelijkheid tot monitoring vanuit de financiële administratie

Bevinding

Het mogelijk is om vanuit de financiële administratie op bijzondere boekingen en specifieke transactiestromen te monitoren. Om dit effectief en efficiënt uit te voeren raden wij u aan om de inrichting van de financiële administratie op bepaalde punten te wijzigen zodat transactiesoorten van elkaar onderscheiden kunnen worden. Dit maakt het makkelijker om een gedegen rechtmatigheidsverantwoording te komen, aangezien één van de eisen is dat deze opgesteld wordt op basis van de financiële omvang van posten en stromen.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2021	Financieel beheer	
	Risico Het risico bestaat dat onrechtmatige (significante) transacties niet gesignaleerd worden vanuit een (verbijzonderde) interne controle.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om de in de administratie specifieke transactiestromen duidelijk in de administratie te onderscheiden.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 Aan Baker Tilly Advisory Public Sector was voor boekjaar 2022 een opdracht verstrekt om de gemeente te ondersteunen bij het efficiënter en effectiever inrichten van de financiële administratie. Hiermee was de verwachting dat dit issue voor het boekjaar 2023 opgelost had kunnen zijn. Het project tussen Baker Tilly Advisory Public Sector en de gemeente Rijswijk loopt nog. Zodoende is de gemeente hier mee aan de slag gegaan, maar is dit punt nog niet afgewikkeld.		

Detailbevindingen

Risico 7: Geen tussentijds inzicht in betalingen Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden

Bevinding

Wij constateren dat betalingen vanuit SbjH aangeleverd worden met inzicht op welk boekjaar of soort Jeugdzorg deze betaling betrekking heeft. Deze verdeling wordt intern tussentijds niet geanalyseerd, waardoor er geen zicht is of de inschatting van 'nog te betalen Jeugdhulplasten' in de jaarrekening van voorgaande jaren juist was.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Afgerond	2021	Jeugdzorg	
	Risico Het risico bestaat dat onvoldoende inzicht is om een juiste inschatting te kunnen maken van verwachte of toekomstige verplichtingen Jeugdhulp.		
	Aanbeveling Wij adviseren u periodiek te analyseren of de betalingen Jeugdhulp die betrekking hebben op voorgaande jaren te vergelijken met de inschatting van de 'onderhandenwerk' positie.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 De balansposten 'Te betalen' en 'Te verrekenen' worden 2x per jaar geanalyseerd, 1x na de zomer / voor de interimcontrole en 1x gedurende de jaarrekeningperiode. Hierbij wordt ook de betalingen Jeugdhulp die betrekking hebben op voorgaande jaren vergeleken met de inschatting van de 'onderhandenwerk' positie. De gemeente heeft dit opgevolgd. In de zomer is OHW bekeken van voorgaande jaren. Voor einde van het jaar wordt dit opnieuw gedaan a.d.h.v. het bouwblok en de declaraties. Hiermee is toereikende opvolging gegeven aan deze bevinding.		

Detailbevindingen

Risico 8: Gedurende een deel van het boekjaar geen tweedelijns controle

Bevinding

Wij constateren dat de gemeente in de periode januari tot en met augustus 2022 geen tweedelijnscontrole heeft uitgevoerd op de processen Wmo en Jeugd binnen het sociaal domein. Hierdoor hebben toekenningen van Wmo, Jeugdzorg in de eerste acht maanden van het jaar plaatsgevonden, zonder dat er toetsingen op deze toekenningen plaatsvonden.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Afgerond	2022	Wmo en Jeugd	
	Risico Het risico bestaat dat toekenningen in het boekjaar niet nauwkeurig hebben plaatsgevonden, waardoor niet de juiste zorg of te dure zorg beschikt is aan cliënten.		
	Aanbeveling Per 1 september 2022 is de tweedelijnscontrole door de gemeente weer opgestart, waarmee de processen per die datum weer toereikend is ingericht. Wij adviseren u te beoordelen in hoeverre het noodzakelijk wordt geacht om de toekenningen in de tussenliggende periode alsnog te beoordelen.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 Sinds onze bevinding voorgaand jaar is deze controle weer hersteld en heeft de tweedelijns controle weer plaatsgevonden. Hiermee is toereikende opvolging gegeven aan deze bevinding.		

Detailbevindingen

Risico 9: Ontbrekende verplichtingenadministratie

Bevinding

Wij hebben tijdens de controle geconstateerd dat de verplichtingen die de gemeente Rijswijk aangegaan is niet altijd inzichtelijk zijn. Hierdoor is het controleren of voldaan is aan de aanbestedingsvoorschriften een intensief proces.

Wij constateren dat de verplichtingen in het kader van de jaarrekening steeds strikter worden, waardoor het voor de organisatie belangrijk is inzicht te hebben in de aangegane verplichtingen.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2018	Inkopen	
	Risico Het risico bestaat dat aangegane verplichtingen niet tijdig worden gesignaleerd met als gevolg dat rechtmatigheidsfouten niet tijdig worden geconstateerd en daardoor niet kunnen worden gecorrigeerd.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om zorg te dragen voor een juiste en volledige registratie van de verplichtingen en rekening te houden met mogelijkheden om op eenvoudige wijze de naleving van de aanbestedingsrichtlijnen te controleren. Wij vragen uw aandacht voor de beschikbaarheid van medewerkers om de implementatie succesvol te laten verlopen.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 Hierbij wordt door de gemeente aangesloten bij het project dat wordt gevolgd met ondersteuning van Baker Tilly Advisory Public Sector. Hiermee wordt verder voornamelijk gewacht tot de invoering van het nieuwe financieel pakket. In dit nieuwe financieel pakket kan het verplicht worden gesteld dat er een verplichting is aangemaakt alvorens een factuur goedgekeurd. In gebruik name van de nieuwe applicatie voor de financiële administratie staat gepland voor 1 januari 2025.		

Detailbevindingen

Risico 10: Geen eenduidige registratie inkoopdossiers

Bevinding

Wij hebben vastgesteld dat binnen de gemeente geen sprake is van een eenduidige wijze waarop de inkoopdossiers vastgelegd worden. Hierdoor is het niet mogelijk vooraf te bepalen of het juiste inkooptraject gevolgd wordt.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Laag	2015	Inkopen	
	Risico Risico dat achteraf niet aangetoond kan worden dat de juiste inkoopprocedure gevolgd is, waardoor de rechtmatigheid van de lasten niet aangetoond kan worden.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om een eenduidige procedure te implementeren op de archivering van inkoopdossiers en erop toe te zien dat deze procedure breed binnen de organisatie gedragen wordt.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 Op Edison staat een checklist 'Archivering aanbestedingen (inkoopdossier)'. De halfjaarlijkse spendanalyse door de inkoopadviseurs is feitelijk een controle op de naleving hiervan. Inkoopprocedures die via de afdeling Inkoop verlopen worden door de inkoopadviseurs gearchiveerd. Dit wordt verder opgepakt door de gemeente in met de implementatie van de nieuwe financiële administratie. In gebruik name van de nieuwe applicatie voor de financiële administratie staat gepland voor 1 januari 2025.		

Detailbevindingen

Risico 11: Geen toereikende onderbouwing prestatielevering

Bevinding

Wij constateren tijdens de controle op de inkoop dat bij veel medewerkers niet duidelijk is waarom ze een factuur autoriseren.

Tevens constateren wij dat het huidige beleid dat ingaat op prestatielevering niet volledig voldoet aan de vereisten van de controle, waardoor niet altijd de juiste documenten (conform beleid) gearhiveerd worden.

Om die reden kunnen wij niet steunen op de autorisatie van inkoopfacturen in de financiële administratie.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Hoog	2019	Inkopen	
	Risico Het risico bestaat dat facturen ten onrechte goedgekeurd worden terwijl de prestatie niet geleverd is.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om medewerkers te instrueren over de procedures bij 'vaststellen prestatielevering en het beleid op juiste wijze aan te passen. Advies is om, zoals afgelopen perioden is gebeurd, periodiek te blijven controleren of en op welke wijze controle van prestatielevering heeft plaatsgevonden om hiermee het belang van de naleving van deze procedure te onderstrepen en goede implementatie te versnellen.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 In 2022 is de routing van een specifieke kredietbeheerder ingericht met een extra controleur. Hiermee zou de controle op de prestatielevering beter gewaarborgd moeten kunnen worden. Hiermee heeft de gemeente vorig jaar reeds een stap gezet om de onderbouwing te verbeteren. Momenteel wordt er met verdere updates gewacht tot de invoering van het nieuwe financieel systeem. Voor de jaarrekeningcontrole 2023 zullen wij zodoende steekproeven moeten blijven uitvoeren.		

Detailbevindingen

Risico 12: Tussentijdse management informatie niet volledig

Bevinding

Wij begrijpen dat de informatie vanuit diverse subadministraties niet periodiek wordt aangesloten met de informatie vanuit de financiële administratie. Daarnaast begrijpen wij dat de informatie vanuit een aantal subadministraties (waaronder in ieder geval de salarisadministratie) een achterstand in de verwerking heeft opgebouwd, waardoor deze informatie op dit moment niet tijdig in de financiële administratie wordt verwerkt.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Afgerond	2022	Financieel beheer	
	Risico Het risico bestaat dat de tussentijdse informatie die gerapporteerd wordt op onderdelen niet volledig is, waardoor mogelijke begrotingsoverschrijdingen en onderschrijdingen niet tijdig worden gesignaleerd.		
	Aanbeveling Wij adviseren u in ieder geval tussentijdse analyses uit te voeren op de cijfers die worden gehanteerd bij het opstellen van de tussentijdse rapportages.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 Sinds 2023 worden iedere twee maanden de cijfers geanalyseerd en besproken in "monitoringsgesprekken". Deze gesprekken worden gevoerd door de businesscontrollers met de budgethouders. De uitkomsten worden besproken in het GMT.		

Detailbevindingen

Risico 13: Beperkte inrichting verbijzonderde interne controle

Bevinding

De organisatie is in 2019 gestart met het opzetten van een VIC-plan en heeft in 2019 een eerste 0-meting gedaan op de interne beheersing binnen de afdelingen. Deze VIC is in 2020 en 2021 verder geïntensiveerd.

Op basis van de tussentijdse rapportages en de gesprekken met diverse proceseigenaren constateren wij dat het doel en verwachtingen van de VIC's nog niet altijd bekend is. Hierdoor zijn controles niet altijd effectief en efficiënt. Wij signaleren wel dat de VIC's zijn uitgevoerd conform de opzet.

Tevens constateren wij dat de keuze gemaakt is om eventuele aanvullende werkzaamheden die nodig zijn om tot een rechtmatigheidsverantwoording te komen niet bij de VIC te beleggen. Hierdoor moet u organisatie nog stappen zetten om tot een rechtmatigheidsmededeling te komen.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2019	Financieel beheer	
	Risico Het risico bestaat dat tekortkomingen in de opzet, het bestaan of de werking van processen niet worden gesignaleerd, waardoor risico's niet afdoende worden gemitigeerd.		
	Aanbeveling Gezien de huidige bevindingen verwachten wij dat het (nog) veel tijd in beslag zal nemen om de verschillende afdelingen mee te nemen in de acties die nodig zijn om op efficiënte wijze controles op de interne beheersing uit te voeren en te kunnen rapporteren over de rechtmatigheidsmededeling. Wij adviseren u te evalueren of deze capaciteit en kennis in voldoende mate aanwezig is binnen uw organisatie, mede gezien het feit dat de mogelijk aanvullende werkzaamheden die nodig zijn voor de rechtmatigheidsmededeling niet door de VIC uitgevoerd gaan worden.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 De gemeente heeft een aantal acties in gang gezet om in 2023 de rechtmatigheidsverantwoording te kunnen afgeven. De VIC is kwalitatief en kwantitatief uitgebreid. Aan het begin van het jaar is voor verschillende processen een controleplan opgesteld, zodat het voor iedereen duidelijk is wie wat controleert. Van elk proces wordt bij de start van de jaarrekeningcontrole een rapport van bevindingen opgesteld dat de basis vormt voor de rechtmatigheidsverantwoording. Bij de interimcontrole hebben wij een deel van deze rapportages reeds verkregen en de verbeteringen waargenomen. Onze specifieke aandachtspunten ten behoeve van de rechtmatigheidsverantwoording zijn opgenomen in hoofdstuk 2 van deze management letter.		

Detailbevindingen

Risico 14: Geen zichtbare controle op memoriaalboekingen

Bevinding

In 2020 is een procedure opgesteld voor het controleren en boeken van de memoriaalboekingen. Hierin is opgenomen dat de memoriaalboekingen gecontroleerd worden bij het afsluiten van de administratie. Wij constateren dat een gedegen afsluiting van de administratie nog ontbreekt.

Tijdens de controle is aangegeven dat het aantal memoriaalboekingen beperkt is. Uit de administratie blijkt echter dat er veel meer memoriaalboekingen verantwoord zijn. Dit wordt veroorzaakt doordat er ook andere boekingen (zoals boekingen belastingheffing) over het memoriaaldagboek heen lopen.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2019	Financieel beheer	
	Risico Het risico bestaat dat memoriaalboekingen ten onrechte worden doorgevoerd. Hiermee neemt het risico op fraude en fouten in de verantwoording toe.		
	Aanbeveling Wij adviseren u vanuit de administratie te analyseren welke memoriaalboekingen over het dagboek lopen. Wij adviseren u de 'bijzondere boekingen' met een verhoogd risico te controleren op juistheid. Tevens verwijzen wij naar de aanbeveling over het wijzigen van de inrichting van de financiële administratie. Doordat er veel verschillende boekingen over het memoriaal geboekt worden, is het lastig om de risico boekingen en eventuele foutieve boekingen op een eenvoudige wijze vanuit de administratie te herleiden. Wij adviseren u de inrichting van de administratie hierop te wijzigen.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 De gemeente geeft aan tussentijds de memoriaalboekingen te controleren. Voor de jaarrekeningcontrole 2023 zullen wij middels een dagboek-grootboek analyse en deelwaarneming op de memoriaalboekingen vaststellen of er bijzondere transacties verantwoord zijn en of deze terecht verantwoord zijn. Verdere verbeterlagen worden door de gemeente geïmplementeerd bij de invoering van het nieuwe financiële pakket in 2025.		

Detailbevindingen

Risico 15: Controle op subsidieverstrekingen vindt plaats zonder checklist

Bevinding

Wij constateerden in 2017 dat de gemeente geen checklist gebruikt om bij aanvraag of vaststelling van de subsidies vast te stellen of voldaan is aan de eisen uit de subsidieverordening.

Deze checklist wordt opgenomen in de applicatie.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Laag	2017	Subsidieverstrekingen	
	Risico Het risico bestaat dat bij het verstrekken van subsidies de subsidieverstreking niet volledig wordt getoetst aan de algemene subsidieverordening (ASV) en eventuele andere beleidskaders.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om afdelingen te verplichten de subsidies te registreren in de applicatie. Wij adviseren u na te gaan of het mogelijk is werkstappen in de applicatie af te dwingen. Op deze wijze kan een controle op het naleven van de subsidieverordening ingebouwd worden.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 Met ingang van boekjaar 2022 worden de subsidies allemaal geregistreerd in Key2Subsidies, maar de checklist wordt niet altijd gebruikt. Dat komt onder andere doordat er voor veel subsidies geen "concurrerende" aanvragen worden gedaan en er dus niet wordt vergeleken. De gemeente gaat onderzoeken of werken met een subsidieplafond breed toegepast kan worden. Indien daartoe wordt overgegaan, zal de checklist meer waarde krijgen en dan ook toegepast worden. Ook wordt het subsidieproces breed geëvalueerd en verbeterd en wordt daarbij meegenomen welke stappen afgedwongen kunnen worden. Overigens worden wel de nodige checks gedaan bij het beoordelen van de subsidieaanvragen, alleen worden deze niet structureel in Key2Subsidies vastgelegd. Hiermee is er een verbetering maar wordt er nog niet altijd afgedwongen dat de checklist wordt gehanteerd. Daarmee is het punt opgepakt, maar nog niet afgehandeld.		

Detailbevindingen

Risico 16: Geen proces rondom voorraadbeheer Wmo-hulpmiddelen

Bevinding

De gemeente koopt hulpmiddelen in bij haar leveranciers. Deze hulpmiddelen worden na aankoop direct ingezet bij cliënten. De gemeente heeft geen interne registratie van de ingekochte voorraad, dit beheer is belegd bij contractpartijen. De gemeente voert geen toets uit op de opgave van de contractpartijen. De voorraden worden in de financiële administratie direct in de kosten opgenomen in het boekjaar van aanschaf.

Periodiek vindt een beoordeling plaats waarbij eventuele afstoting van de in het verleden ingekochte hulpmiddelen plaatsvindt. Er is geen beleid/proces rondom de goedkeuring van verkoopbesluiten van voorraden.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Hoog	2022	Wmo	
	Risico Het risico bestaat dat hulpmiddelen ten onrechte aan het beheer van de gemeente worden onttrokken als gevolg van fraude of fouten.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om waarborgen in dit proces aan te brengen ten einde het voorraadbeheer in te richten, zodat inzicht wordt verkregen in de eigendommen van de gemeente. Daarnaast adviseren wij u functiescheiding in te richten in het proces rondom afstoting van hulpmiddelen.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 Tijdens de jaarrekeningcontrole 2022 hebben wij geconstateerd dat de onderhoudsfacturen van de leverancier niet inhoudelijk worden gecontroleerd doordat de gemeente geen aansluiting maakt met de hulpmiddelen die volgens de gemeentelijke administratie in gebruik zijn. Hierdoor bestaat het risico dat teveel onderhoudskosten in rekening worden gebracht. De impact hiervan is tijdens de jaarrekeningcontrole 2022 beoordeeld, is vastgesteld dat er geen overeenstemming is tussen de gemeentelijke administratie en de administratie van de leverancier, de financiële impact is beperkt. De gemeente heeft ons toegelicht dat zij met betrekking tot het voorraadsbeheer in 2024 een project gaat opstarten waarin beoordeeld wordt of de hulpmiddelenadministratie van de gemeente en de leverancier overeenkomen. Hiermee wordt zekerheid verkregen dat de maandelijkse onderhoudsfacturen die de gemeente nu ontvangt van de leverancier gecontroleerd kunnen worden op nauwkeurigheid. Met betrekking tot de terugkoopregeling zijn financiële afspraken over de afschrijvingspercentage in het contract opgenomen. Hierdoor is er geen sprake van een onderhandelingsrisico bij afstoting van hulpmiddelen, omdat dit reeds contractueel is afgesproken. Wel adviseren wij om een tweede medewerker te betrekken in het besluitvormingsproces rondom afstoting van hulpmiddelen.		

Detailbevindingen

Risico 17: Geen tweede toetsing op de gehanteerde bouwkosten in vergunningsaanvraag

Bevinding

Wij hebben tijdens de controle vastgesteld dat er bij het beschikken van de omgevingsvergunningen geen controle plaatsvindt op de nauwkeurigheid van de bouwkosten. Wel hebben wij begrepen dat deze controle nog voor het opstellen van de jaarrekening uitgevoerd wordt.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2018	Omgevingsvergunningen	
	Risico Het risico bestaat dat bouwbedrijven bewust een te lage bouwkostenom opgeven en dat medewerkers deze als gevolg van fraude of fouten ten onrechte niet signaleren. In deze gevallen vindt legesoplegging voor een te laag bedrag plaats, waardoor de gemeente te lage baten uit bouwleges heeft.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om een plausibiliteitscheck uit te voeren op de juistheid van de opgave bouwkosten in een aanvraag. Wij adviseren u een procedure op te stellen waarin ingegaan wordt wanneer deze analyse een vereiste is. Bijvoorbeeld wanneer sprake is van een specifieke vergunning of een hoge leges.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 De gemeente laat momenteel een onderzoek uitgevoerd door Baker Tilly Advisory om tot een verbetering te komen van het totale proces Omgevingsvergunning en de deelproducten (zoals de vergunning, legesnota etc.). De aanbevelingen uit de managementletter 2022 worden hierin ook meegenomen. Het onderzoek bevindt zich in de afrondende fase. Tijdens de jaarrekeningcontrole 2022 heeft de toegezegde beoordeling van de 10 grootste dossiers niet plaatsgevonden. Achteraf is hier door de VIC op hoofdlijnen onderbouwd dat er geen materieel risico was opgenomen in de bouwleges, dit is echter niet de dossiercontrole zoals deze was toegezegd. Wij hebben opnieuw de afspraak met de gemeente gemaakt om voor de grootste dossiers de onderbouwing onder de bouwkostencontrole te ontvangen voorafgaand aan de jaarrekeningcontrole 2023. Daarnaast heeft de gemeente een bouwkostencalculator aangeschaft en de legesverordening aangepast om dit proces te verbeteren.		

Detailbevindingen

Risico 18: Onvolledige onderbouwing uitgangspunten grondexploitatie

Bevinding

Wij hebben voorgaand jaar geconstateerd dat niet alle uitgangspunten van de verwachte kosten en opbrengsten bij Rijswijk Buiten (voldoende) onderbouwd zijn. Eind november hebben wij concrete afspraken gemaakt over de planning van de grondexploitatie RijswijkBuiten.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Hoog	2019	Grondexploitaties	
	Risico Het risico bestaat dat uitgangspunten in de grondexploitatie voor wat betreft de te verwachten grondopbrengsten of nog te maken kosten niet toereikend zijn ingeschat of onderbouwd, waardoor de waardering van de grondexploitaties		
	Aanbeveling Wij adviseren u de actualisatie van RijswijkBuiten tijdig op te pakken en af te ronden, zodat de eventuele impact hiervan op het exploitatieresultaat en de waardering in de jaarrekening tijdig bekend is.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 In de management letter 2022 hebben wij de prioriteit van dit punt op hoog gezet op basis van de marktomstandigheden in 2022 die het belang van een toereikende onderbouwing van uitgangspunten vergroten. Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole 2022 vastgesteld dat de onderbouwingen in zijn algemeenheid waren verbeterd ten opzichte van de jaren daarvoor. De aandachtspunten die wij hier nog in zagen zijn gerapporteerd in het accountantsverslag. Voor 2023 worden onze aandachtspunten door de gemeente meegenomen in de herziening. Bij de controle van de jaarrekening 2023 zullen wij de opvolging hiervan toetsen.		

Detailbevindingen

Risico 19: Monitoring volledigheid parkeeropbrengsten

Bevinding

Bij de controle 2019 hebben wij vastgesteld dat een duidelijke vastlegging en aansluiting ontbrak. Tijdens de controle 2020 hebben wij vernomen dat begin dit jaar geen naheffingsaanslagen zijn geïnd.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2019	Parkeeropbrengsten	
	Risico Het risico bestaat dat parkeeropbrengsten niet volledig worden verantwoord en dat dit intern niet wordt opgemerkt.		
	Aanbeveling Wij begrijpen dat u afgelopen jaar het proces 'parkeerbelastingen' uitgebreid heeft geëvalueerd. Wij adviseren u de taken en verantwoordelijkheden (waaronder de samenwerking en afspraken met externe partijen) van dit proces eenduidig te beschrijven en controle op de volledigheid van de opbrengsten heffingen en naheffingen mee te nemen en deze controle periodiek uit te voeren.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 Voor de parkeerbelastingen is er nog geen formeel proces. De gemeente heeft een extern bureau ingehuurd om de processen bij de parkeerbelastingen te beoordelen en de processen zoals deze zouden moeten zijn formeel op papier te zetten. Zodoende is dit punt nu in eerste beginselen opgepakt, maar dit is nog niet zichtbaar. Wij hebben vernomen dat met ingang van Q1 2024 de veranderingen in dit proces geëffectueerd zullen worden.		

Detailbevindingen

Risico 20: Geen zichtbare controle op de volledigheid van het verhuurregister

Bevinding

Tijdens de controle hebben wij geconstateerd dat er geen aansluiting gemaakt wordt tussen de contractenadministratie (verhuurregister) en de financiële administratie. Tevens ontbreekt een analyse tussen de vastgoedadministratie en de verhuuradministratie. Hierdoor is het niet mogelijk om op effectieve wijze vast te stellen of de verhuuradministratie volledig is.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2018	Verhuur	
	Risico Het risico bestaat dat verhuuropbrengsten niet volledig worden verantwoord, doordat nieuwe contracten niet worden geregistreerd in het verhuurregister.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om jaarlijks een vergelijking op objectniveau te maken tussen de contractenadministratie en de verhuuropbrengsten. Tevens adviseren wij u om periodiek een analyse te maken tussen de vastgoedregistratie en de verhuuropbrengsten om na te gaan of de opbrengstenverantwoording volledig is.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 De gemeente is in de afrondende fase van een verbetertraject. Als dit project is afgerond zullen wij kunnen toetsen of het de invulling van het verbetertraject de aanbeveling toereikend is opgevolgd. In het kader van de jaarrekeningcontrole 2023 verwachten wij van de gemeente een analyse van de volledigheid van de verhuuropbrengsten per pand door een relatie te leggen tussen het gemeentelijke vastgoed in eigendom, het huidige gebruik en de bijbehorende verhuuropbrengsten, zodat kan worden vastgesteld dat voor alle panden de verhuuropbrengsten worden verantwoord.		

Detailbevindingen

Risico 21: Geen eenduidige werkwijze verhuurproces

Bevinding

Wij constateren dat verschillende personen van verschillende afdelingen betrokken zijn bij het proces verhuur. Bij het interview dat wij over dit proces hebben gehouden bleek dat er niet over alle processtappen eenduidige werkafspraken zijn gemaakt die door alle afdelingen worden nageleefd. Onder andere om deze reden heeft de afdeling Financiën in dit proces een uitvoerende rol in het verzamelen van verhuurafspraken en het registreren en factureren.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2022	Verhuur	
	Risico Het risico bestaat dat verhuurcontracten niet bekend zijn bij de relevante functionarissen, waardoor verhuuropbrengsten ten onrechte niet in rekening worden gebracht.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om het proces rondom de verhuuropbrengsten te beschouwen en waar nodig aanvullende maatregelen te nemen zodat bevoegdheden en verantwoordelijkheden van medewerkers duidelijk zijn, zodat alle betrokkenen de juiste taken uitvoeren.		
	Update boekjaar 2023 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2023 Tijdens de interim controle reserves en voorzieningen is ons medegedeeld dat er een aantal trajecten lopen met als doel om de vastgoedorganisatie van Rijswijk naar een kwalitatief hoger plan te tillen. Als onderdeel daarvan worden er ook werkprocessen onder de loep genomen. Deze specifieke werkprocessen maken daar onderdeel van uit en inmiddels zijn al de eerste stappen genomen. De doelstelling is dat deze trajecten in de loop van boekjaar 2024 zijn afgerond. In het kader van de jaarrekeningcontrole verwachten wij van de gemeente een analyse van de volledigheid van de verhuuropbrengsten per pand door een relatie te leggen tussen het gemeentelijke vastgoed in eigendom, het huidige gebruik en de bijbehorende verhuuropbrengsten, zodat kan worden vastgesteld dat voor alle panden de verhuuropbrengsten worden verantwoord.		

